

LUKIOIKÄISTEN KÄSITYKSIÄ
Etelä-Pohjanmaan murteen sanoista

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
9.1.2020

Natalia Uutela

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe ja tutkimuskysymykset	1
1.2. Aiempi tutkimus	2
1.3. Käsitteet	3
1.3.1. Kielenkäyttäjä	3
1.3.2. Lomaketutkimus	3
1.4. Etelä-Pohjanmaan murre ja murrealueet	4
2. AINEISTO	7
3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA METODI	9
3.1. Kansanlingvistiikka	9
3.2. Metodina lomakemuotoinen murreosanantunnistustesti	10
4. MURRESANOJEN MERKITYSTEN ANALYYSI	13
4.1. Samantyylliset merkitykset	15
4.1.1. Ajelehtiva ja liikkuva <i>ajalehtaa</i>	15
4.1.2. Nestemäinen ja huijaava <i>flaskata</i>	17
4.1.3. Loskainen kokkelisoitin eli <i>flossakkakeli</i>	18
4.1.4. Linkoava ja heittävä <i>lingata</i>	20
4.1.5. Siivoava ja tutkiva <i>klotuta</i>	21
4.1.6. Kyykkäävä <i>knykyttää</i>	22
4.1.7. Kuohuva ja koheltava <i>kuoheltaa</i>	23
4.2. Yllätykselliset merkitykset	24
4.2.1. <i>Altee</i> aallon alla	24
4.2.2. Asuttava ullakko eli <i>asuili</i>	25
4.2.3. Pörröinen ja puhallettava <i>fyrry</i>	26
4.2.4. Ärtynyt ja möykkyinen <i>krökky</i>	28
4.3. Runsasmerkityksiset vastaukset	29
4.3.1. Levahtanut ja flegmaattinen <i>flenahtaa</i>	29
4.3.2. Laiska ja venyvä <i>flenuuttaa</i>	31
4.3.3. Joutilas <i>fletarehtaa</i>	32

4.3.4. Pyörivä ja kiirehtivä <i>kievehtiä</i>	32
4.3.5. Laatoittava ja horjahteleva <i>klaakkeroida</i>	33
4.3.6. Suljettu ja kolahtanut <i>klosata</i>	34
4.3.7. Kuohkea ja kohentava <i>kuohistaa</i>	34
4.3.8. Nuolaiseva ja lipsauttava <i>lipajuttaa</i>	35
4.3.9. Laahaava <i>luohata</i>	36
4.4. Vaikeasti tulkittavat merkitykset	36
5. PÄÄTÄNTÖ	40
LÄHTEET	43
LIITE	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe ja tutkimuskysymykset

Tutkin kandidaatintutkielmassani lukioikäisten käsityksiä Etelä-Pohjanmaan murteen sanoista. Aihe kiinnostaa minua ennen kaikkea Etelä-Pohjanmaan murteen erilaisuuden vuoksi. Se erottuu muista murteista yksilöllisillä piirteillään, joita ovat muun muassa inessiivimuodossa käytettävä omistusliitteen tunnus *-hna*, jota käytetään myös *jossa*, *missä* vastaavissa muodoissa (Lyytikäinen, Rekunen & Yli-Paavola 2013: 250). Kerron Etelä-Pohjanmaan murrepiirteistä tarkemmin luvussa 1.4. Etelä-Pohjanmaan murteeseen liittyvä tutkimus on vähäistä Oulussa, mikä tuo tutkimuksen tekoon lisää kiinnostavuutta. Aiheen omakohtaisuus antoi minulle myös intoa tutkia tätä, sillä olen kotoisin Etelä-Pohjanmaalta.

Keräsin tutkielmani aineiston sähköisellä kyselylomakkeella eteläpohjalaisilta, lukioikäisiltä informanteilta. Sukupuoleen, asuinpaikkakuntaan sekä informantin ja huoltajien synnyinpaikkakuntaan liittyvien taustatietokysymysten jälkeen pyysin lukioikäisiä kertomaan, mitä lomakkeen 20 eri eteläpohjalaista murrenanaa tarkoittavat. Lomakkeen kysymysten perusteella valitsin kaksi merkityksiin liittyvää tutkimuskysymystä:

- Miten eteläpohjalaisnuoret tunnistavat sanojen merkityksiä?
- Millaisia merkityksiä he antavat ja miksi?

Hypoteesini ensimmäiseen tutkimuskysymykseen on, että eteläpohjalaisnuoret tunnistavat Kotuksen Suomen murteiden sanakirjan (jatkossa SMS) mukaisia murren sanojen merkityksiä jonkin verran, määrällisesti muutamia sanoja. Palanderin (2005: 247) mukaan kieli muuttuu aina jonkin verran sukupolvittain, sillä kielen välittyminen, murteiden tasoittuminen ja vanhakantaisten piirteiden väistyminen voidaan ymmärtää sukupolvittaisena muutosten sarjana. Kyselyni murren sanatkin voivat olla täten väistyviä. Kielen muuttumisen vuoksi on mielenkiintoista selvittää lukioikäisten eteläpohjalaisten sanojen tunnistamista. Olemme informanttien kanssa samaa sukupolvea, enkä itse ollut kuullut sanoja ollenkaan. Saattaa siis olla, että kyselyn eteläpohjalaisalueilla käytössä olevat sanat eivät ole siirtyneet enää meidän sukupolvellemme.

Kuten edellä totesin, informantit tunnistavat muutamia SMS:n mukaisia merkityksiä. Siksi luulen, että toisen tutkimuskysymyksen vastaus on, että he keksivät sanoille merkityksiä päättelemällä tai arvaamalla merkitykset sanojen kirjoitusasusta. Yksittäisten mielikuvien vuoksi sanat saavat erilaisia merkityksiä. Toisaalta merkityksiä tietävien informanttien käsityksiin vaikuttanee asuinpaikka sekä lähipiirin mahdollinen murresanon käyttö. Labovin (2001: 415) mukaan lapsi oppii puhumaan eri tavoin ottaen oppia äidin puhetavasta. Tämän laajuudessa tutkimuksessa en kuitenkaan käsittele taustatietojä, vaan keskityn lukioikäisten antamiin – päätelyihin, arvattuihin tai tiedettyihin – SMS:n mukaisiin ja SMS:sta poikkeaviin merkityksiin.

1.2. Aiempi tutkimus

Niin kuin edellisessä luvussa totesin, Etelä-Pohjanmaan murteeseen liittyvä tutkimus on vähäistä Oulussa. Siitä ei ole viime aikoina tehty tutkimuksia Oulun yliopistossa. Viimeisimmät Etelä-Pohjanmaan murteeseen liittyvät opinnäytteet ovat Leena Rintalan (1983) ja Satu Vesalan (1996) sanastoaiheiset pro gradu -tutkielmat 1980- ja 1990-luvuilta. Aiempaa Etelä-Pohjanmaan murteeseen liittyvää tutkimusta muista yliopistoista on esimerkiksi Juha Kiikan pro gradu -tutkielma murreasenteista (2012) sekä Outi Toijanniemen pro gradu -tutkielma eteläpohjalaisissa murresanakirjoissa esiintyvistä ihmisiin viittaavista sanoista (2007).

Edellisen kappaleen tutkimusesimerkkien perusteella totean, että Etelä-Pohjanmaan murteesta on tehty tutkimusta viime aikoina enemmän muissa yliopistoissa kuin Oulun yliopistossa. Tietyn ikäryhmän käsityksiä vain Etelä-Pohjanmaan murrealueella käytössä olevista murre sanoista ei ole tietääkseni aiemmin tutkittu. Tutkimukseni antaa täten uuden näkökulman Etelä-Pohjanmaan murteen tutkimukseen, koska se eroaa muista spesifiytensä vuoksi.

1.3. Käsitteet

1.3.1. Kielenkäyttäjä

Kansanlingvistiikassa tutkijan vastakohtana tavallisesta kielenpuhujasta on käytetty Dennis R. Prestonin nimityksiä *kansanlingvisti*, *ei-kielitieteilijä* sekä *naiivi kielenpuhuj*. Suomalaisessa dialektologiassa käytetään termejä *ei-kielitieteilijä* tai *-lingvisti*, *tavallinen kielenkäyttäj* tai *-puhuj* sekä *maallikko*. Muualla käytetty tavallisen kielenpuhujan termi *kansanlingvisti* tarkoittaa Suomessa kansanlingvistiikan tutkijaa. (Palander 2011: 13.) Käytän tässä tutkimuksessa kuitenkin termiä *kielenkäyttäj*, joka viittaa ”kielilyhteisön satunnaisiin edustajiin, joilla pääsääntöisesti tai tietävästi ei ole kielitieteellistä koulutusta” (Vaattovaara, Kunnas & Saviniemi 2019: 289). *Kielenkäyttäj* on termiä vertaillen mielestäni kaikista neutraalein ja vähiten arvottava, minkä vuoksi käytän sitä tutkimuksessani.

1.3.2. Lomaketutkimus

Kuten luvussa 1.1. kerroin, keräsin aineistoni kyselylomakkeella. Kyselylomake on yksi kansanlingvistiikan useista menetelmistä. Varhaisin kansanlingvistiikan tutkimusmenetelmä on mentaalikarttamenetelmä. Sen rinnalla tai asemesta kansanlingvistisessä tutkimuksessa on käytetty myös kuuntelutestiä, haastattelua, jo mainittua kyselylomaketta, sähköpostikyselyä, arviointiasteikkoa sekä jäljittelytestiä. (Mielikäinen & Palander 2014: 21–24.)

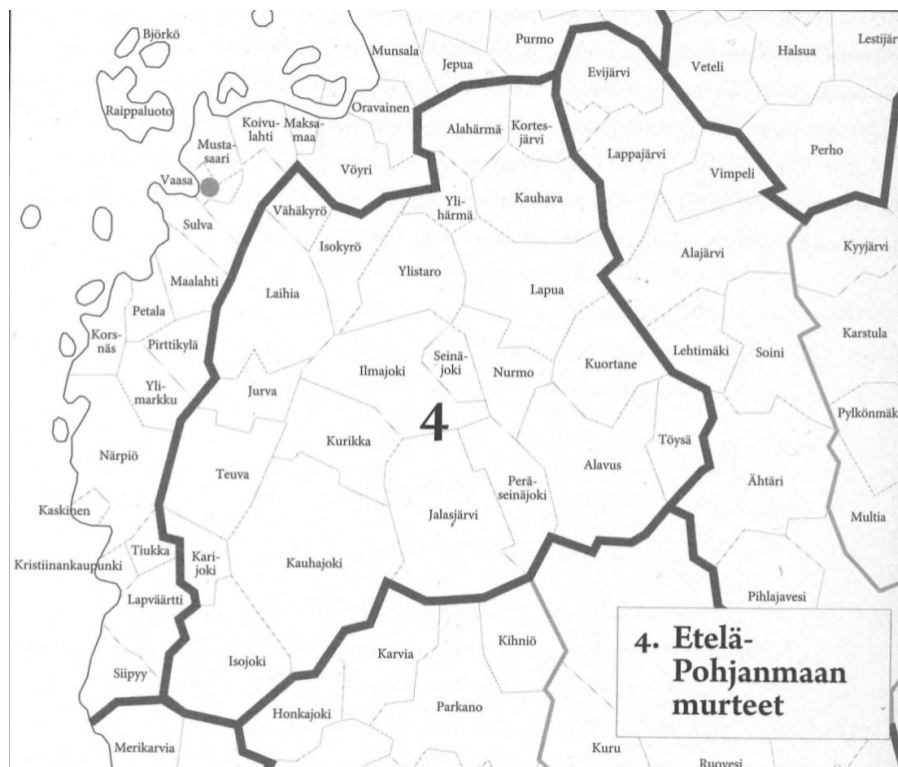
Kyselylomaketutkimuksilla voidaan koota laajoja aineistoja nopeasti. Suomalaisten opinnäytteiden kyselyt sisältävät useimmiten avoimia kysymyksiä, joihin voi vastata vapaasti. Kyselyni on muodoltaan tällainen perinteinen kyselylomake, koska se sisältää avoimia kysymyksiä (katso liite 1). Kysyn lomakkeessa oman kotipaikan murteen sanoista, mutta spesifimmäksi oman tutkimusaiheeni tekee se, että kysyn informanteilta tietyn murrealueen sanojen merkityksiä. Tavallisesti kyselyissä on kysytty omasta puhekielestä, oman kotipaikan murteesta ja sen tuntomerkeistä sekä muiden murteiden tuntemuksesta. Niissä on kysytty myös nuorten kielestä, eri-ikäisten kielenkäytön erois

ta ja tilannevaihtelusta sekä asennoitumisesta murteisiin. (Mielikäinen & Palander 2014: 22–23.)

Kysymysten määrää ja sisältöä voi varioida tutkimuskohteen ja vastaajien mukaan. Kuten edellä olen todennut, kysytyjen murre sanojen määrä on 20. Niiden lisäksi kyselyssä on sanoja edeltävät taustatietokysymykset, joita on viisi. Olen pyrkinyt muotoilemaan kysymykset sisällöltään yksiselitteisiksi: taustatietoihin voidaan vastata nopeasti ja lyhyesti, ja 20 murre sanan kohdalla pyydän informanteja vastaamaan, tietävät he merkitystä tai eivät. (Mielikäinen & Palander 2014: 23.) Kerron kyselylomakkeesta lisää luvussa 3.2.

1.4. Etelä-Pohjanmaan murre ja murrealueet

Etelä-Pohjanmaa on Länsi-Suomessa oleva maakunta. Etelä-Pohjanmaa muodostuu 17 kunnasta, jotka ovat Alajärvi, Alavus, Evijärvi, Ilmajoki, Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Kauhava, Kuortane, Kurikka, Lappajärvi, Lapua, Seinäjoki, Soini, Teuva, Vimpeli ja Ähtäri (Etelä-Pohjanmaan liitto).

KUVA 1. Etelä-Pohjanmaan murrealue nro 4 (Lyytikäinen ym. 2013).

Etelä-Pohjanmaan murteiden alueeseen kuuluvat suurin piirtein Etelä-Pohjanmaan maakunnan suomenkieliset kunnat. Idässä eteläpohjalaismurteiden alue rajoittuu Pohjanmaan järvisuudulle työntyvään savolaiskiilaan (Lyytikäinen ym. 2013: 249), joka on mielenkiintoinen alue Etelä-Pohjanmaan maakunnan alueella. Kartassa näkyvät savolaiskiilaan kuuluvat pitäjät – Evijärvi, Lappajärvi, Vimpeli, Alajärvi, Lehtimäki, Soini ja Ähtäri – nimittäin kuuluvat Etelä-Pohjanmaan alueeseen (Etelä-Pohjanmaan liitto). Korttesjärven pitäjistä vain puolet kuuluu Etelä-Pohjanmaan murrealueeseen ja toinen puoli savolaismurteiden alueisiin. Töysän murre on törmäysmurretta, jossa yhtyvät eteläpohjalaiset, savolaiset ja hämäläiset piirteet. (Lyytikäinen ym. 2013: 249.) Kartassa näkyvät pitäjät – Jurva, Vähäkyrö, Ylistaro, Nurmo, Peräseinäjoki, Alahärmä, Ylihärmä ja Korttesjärvi – ovat yhdistyneet kuntaliitoksena muihin kuntiin tai kaupunkeihin. Ylistaro, Nurmo ja Peräseinäjoki ovat yhdistyneet Seinäjokeen, jonka seudulta keräsin aineistoni tutkielmaani.

Etelä-Pohjanmaan murteen tärkeimmät tuntomerkit Lyytikäisen ym. (2013, 249–250) mukaan ovat seuraavat:

- 1) Jälkitavujen vokaalien välinen *h* on säilynyt. Jos *h*:n kahta puolta on sama vokaali, edellinen vokaali on varsinkin murrealueen pohjoisosissa (linjalla Teuva–Jurva–Seinäjoki–Nurmo ja siitä pohjoiseen) voinut kadota.
- 2) Kirjakielen *ts*-yhtymän paikalla on *tt*.
- 3) Kirjakielen *d* paikalla on *r*.
- 4) Konsonanttiyhtymissä *-lk-* ja *-rk-* on *k*:n heikon asteen edustajana *k*:ta seuraavan vokaalin pidentymä, jos tuo vokaali on *a* tai *i*: *parahtanu* 'parahtanut', *viinave-laasta*, *oliista* 'oljista'. Samoin *k*:ta seuraava vokaali voi pidentyä, jos se on *o* tai *u*, mutta näissä tapauksissa voi heikon asteen edustaja olla myös *v*: *haloon* 'halon', *kuluun* 'kulkusen', *uloos*, *ulvos* 'ulos'. Jos seuraava vokaali on *ä* tai *e*, heikon asteen edustaja on *j* (tai *i*): *seliäs* 'selässä', *aljethin* 'alettiin'.
- 5) Sanan alussa esiintyy (lähinnä lainasanoissa) kaksi konsonanttia. Tämä piirre alkaa hävitä vähitellen alueen itäosissa Kuortaneella ja Alavudella.
- 6) Inessiivin pääte on yleensä *-s*. Jos sanassa on omistusliite, tunnus on *-hna*, *-hnä*. Sama pääte esiintyy yleiskielen sanoja *jossa*, *missä* vastaavissa muodoissa. Sattunnaisesti tällainen pääte voi esiintyä myös ilman omistusliitettä.
- 7) Abessiivin päätteessä on vain yksi *t*.

- 8) Sanan jälkitavuissa *i*-loppuiset diftongit ovat oienneet pitkäksi vokaaliksi.
- 9) Vokaali *e* on eräissä sanamuodoissa pyörästynyt *o*:ksi tai *ö*:ksi.
- 10) Sananlopun vokaaliyhtymät *-ea*, *-eä* ovat muuttuneet yhtymiksi *-ia*, *-iä* ja yhtymät *-oa*, *-öä* yhtymiksi *-ua*, *-yä*.
- 11) Ensi tavun diftongi *ie* on Etelä-Pohjanmaan pohjoisosassa avartunut diftongeiksi *ia* ja *iä*, diftongit *uo* ja *yö* vastaavasti diftongeiksi *ua* ja *yä*. Etelän puolen pitäjissä (Isojoki, Kauhajoki, Kurikka, Ilmajoki, Seinäjoki, Jalasjärvi ja Peräseinäjoki) diftongit ovat säilyneet suppeina yleiskielen tapaan. Näiden kahden alueen rajoilla käytäntö horjuu.
- 12) Eräiden konsonanttiyhtymien väliin on kehittynyt švaavokaali, esim. *yhyret*, *kolome*. Tämä ilmiö on vahvimmillaan alueen eteläosissa, mutta se on tunkeutunut pohjoisempiinkin pitäjiin.

2. AINEISTO

Hankin aineistoni Webropolin sähköisellä kyselylomakkeella (katso liite 1), jonka lähetin lukion äidinkielenopettajalle 21.10.2019. Opettaja teetti kyselyn yhdessä Seinäjoen seudun lukiossa heti seuraavana päivänä kolmelle 16 vuotta täyttäneiden lukioikäisten ryhmälle. Teetin kyselyn yhdelle informantille 19.10.2019. Informanttien ikävalintaan vaikutti oletukseni siitä, että 16 vuotta täyttäneet ovat keskimäärin analyyttisempia vastaajia kuin alle 16-vuotiaat. Lisäksi 16 vuotta täyttäneiden oli vaivattomampaa vastata kyselyyn, koska heidän ei tarvinnut kysyä vanhemmiltaan lupaa vastaamiseen.

Kyselyyni vastasi yhteensä 68 informanttia, joista 29 – eli 43 prosenttia – on naisia ja 39 – eli 57 prosenttia – miehiä. Muunsukupuolisia ei ole ollenkaan. Sukupuolen lisäksi kysyin taustatiedoissa informantin ja hänen huoltajiensa synnyinpaikkakunnat, informantin nykyisen asuinpaikkakunnan sekä asuinajan nykyisellä paikkakunnalla. Taustatiedot saattavat vaikuttaa informantin käsityksiin murre sanoista, mutta kandidaatintutkielman laajuudessa opinnäytetyössä jätän taustatiedot käsittelemättä. Taustatietokysymysten jälkeen kyselylomakkeessa on 20 murre sanaa, joista jokaiseen kehotin antamaan vastauksen. 20 sanaa valikoitui siksi, että se on sopiva määrä kandidaatintutkielman kokoiseen opinnäytteeseen. Esittelen valitut sanat luvussa 3.2.

Olen merkinnyt jokaisen informantin koodilla, jonka olen lisännyt murre sanoille annettujen merkitysten perään. Koodissa on sukupuolen tunnus ja vastauslomakkeen numero. Ennen koodausta järjestin vastaukset lähettämisyjärjestykseen. Esimerkiksi *N4* tarkoittaa naisinformanttia, joka on lähettänyt vastauksensa Webropolissa neljäntenä. Näin lukija tietää, mitä kukin informantti on vastannut eri merkitysten kohdalla. Koodien avulla tätä tutkimusta on myös helppo jatkaa esimerkiksi toisessa tutkielmassa, koska aineisto on säilytteillä Oulun yliopiston arkistossa.

Murre sanojen valinnassa käytin apuna Kerttu Karhun Etelä-Pohjanmaan murre sanakirjaa *Eheroon taharoon* (1998) ja Kotuksen Suomen murteiden sanakirjaa. *Eheroon taharoon* on pääsääntöisesti tai tiettävästi ei-kielitieteellistä koulutusta vailla olevan *kielenkäyttäjän* (Vaattovaara, Kunnas & Saviniemi 2019: 289) kirjoittama teos, jonka kirjoittajalla ei ole kielitieteellistä koulutusta. Siinä esitellään aakkosjärjestyksessä sanoja, jotka kuuluvat eteläpohjalaiseen puheeseen. Tekijä ei ole kuitenkaan välttämättä tiennyt,

että sanat ovat levinneet muuallekin. Halusin kuitenkin löytää sellaisia sanoja, jotka ovat käytössä vain Etelä-Pohjanmaan murrealueella. Tämän vuoksi kävin järjestyksessä läpi Karhun teoksen sanoja, ja tarkistin niiden levinneisyyden ja merkitykset SMS:sta. Lopulta löysin 20 sanaa, jotka täyttävät antamani ehdon.¹ Sanavalinnoissa painottuvat sattumalta Etelä-Pohjanmaan murteelle tyypilliset (Kettunen 1999: 1) sananalkuiset kaksoiskonsonantit (*flenuuttaa, klosata*).

¹ Sanat ovat väliltä *a-l*, koska sananvalintahetkellä Suomen murteiden sanakirjassa oli saatavilla vain niiden välillä olevat sana-artikkelit. Lopuilla aakkosilla alkavat sanat ovat saatavilla mikrofilminä. Niitä ei ollut vielä toimitettu sähköiseen sanakirjamuotoon. Tämän opinnäytteen tekemisen aikana mikrofilmiä tutkimaan minulla ei ollut aikaa.

3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA METODI

3.1. Kansanlingvistiikka

Sosiolingvistiikka on Pirkko Nuolijärven määritelmän ja sosiolingvistiikan perusteoksissa esitettyjen määritelmien mukaan kielentutkimuksen ala, jonka lähtökohtana on sosiaalinen todellisuus, ei kielenkäyttö. Se käsittelee kieltä sosiaalisessa ympäristössään ja tutkii kielenkäytön ja sosiaalisen rakenteen suhdetta. (Nuolijärvi 2000: 13, 15.) Sosiolingvistiikkaan liittyvä teoreettinen lähtökohtani, *kansandialektologia*, on Palanderin mukaan tutkimussuuntaus, jossa tutkimuskohteena ovat kielenkäyttäjien murrehavainnot. Se kuuluu osana *kansanlingvistiikkaan* (*folk linguistics*), joka on kiinnostunut laajemmin kielenkäyttäjien kielenkäyttöä koskevista havainnoista. (Palander 2001: 147.) Kansanlingvistiikka syntyi, kun lingvistit oivalsivat kielenkäyttäjien käsitykset kielestä arvokkaaksi tiedoksi. Nimittäin kielitieteilijöiden lisäksi myös kielenkäyttäjät havaioivat kieltä ja puhuvat havainnoistaan. He myös pohtivat ja tekevät päätelmiään siitä, miksi kieli on sellaista kuin se on. (Palander 2011: 11.)

Kansanlingvistisen tutkimuksen juuret ovat dialektologiassa ja sosiolingvistiikassa (Palander 2011: 11). Daniel Longin luonnehdinnan mukaan kansandialektologian traditio syntyi Hollannissa, varttui Japanissa ja kasvoi Yhdysvalloissa (Long 1999: 178). Hollantilaisista A. Weijnenia voidaan pitää kansandialektologisen tutkimusalan uranuurtajana, joka keräsi kyselymenetelmän avulla tietoa maanmiestensä murrekäsityksistä 1940-luvulla. 1950-luvulla kansandialektologinen tutkimus eteni Japaniin, jonne sen toi belgialaissyntyinen Willem Grootaers. Siellä hän tiedusteli kielenkäyttäjien havaintoja paikallisista murre-eroista. (Palander 2001: 147–148.)

Kansandialektologian on vakiinnuttanut varsinaiseksi tutkimusalaksi professori Dennis R. Preston. Vapaasti käännettynä Prestonin termi *perceptual dialectology* 'havaintodialektologia' tarkoittaa kansandialektologiaa. Hän käytti termiä ensimmäisen kerran vuonna 1981. (Palander 2001: 147–148.) Kansanlingvistiikan voi katsoa saapuneen Suomeen, kun Marjatta Palander (2001) julkaisi Virittäjässä kirja-arvion esittelemistään kansanlingvistiikan keskeisistä teoksista (Vaattovaara 2009: 27). Suomessa ainoat kansanlingvistiikkaan liittyvät väitöskirjat ovat tehneet Johanna Vaattovaara (2009), Anne-Maria Nupponen (2011) ja Maija Saviniemi (2015).

3.2. Metodina lomakemuotoinen murreosanantunnistustesti

Kuten luvussa 2 esittelin, keräsin tutkielmani aineiston kyselylomakkeella lukioikäisiltä informanteilta. Metodini on täten lomakemuotoinen murreosanantunnistustesti, jonka nimesin Nupponen käyttämää lomakemuotoista murteentunnistustestiä soveltaen (Nupponen 2011: 7). Vaikka kyselyn vastauksissa minua kiinnostavat eniten informanttien antamat merkitykset eivätkä SMS:n mukaiset vastaukset, kysely on toisaalta samalla myös testi, koska erittelen analyysiluvussa SMS:n mukaiset vastaukset. Minua kiinnostaa, mitä sanoja informantit ovat tunnistaneeet SMS:n määritelmien mukaisesti ja toisaalta myös, mitä sanoja informantit eivät ole tunnistaneeet. Keskityn tässä tutkielmassa ainoastaan annettuihin merkityksiin, joita käsittelen analyysiluvussa edempänä esiteltyä sisällönanalyysiä käyttämällä. Tämän laajuudessa tutkimuksessa siis en ota tarkasteluun informanttien taustatietoja.

Lomakemuotoista murreosanantunnistustestiä voinee verrata Tuomen ja Sarajärven lomakehaastatteluun tai -kyselyyn, joka luokitellaan yleensä kvantitatiiviseksi aineistonkeruumenetelmäksi. Lomakekyselyllä voi testata hypoteeseja sekä kvantifioida kerättyä aineistoa vastausten avulla, kuten olen tehnyt aineistoni kohdalla. Selvitän aineiston avulla, pitävätkö luvussa 1.1. antamani hypoteesit paikkaansa, sekä kvantifioin luvuissa 4.1.–4.4. informanttien antamia merkityksiä. Tavoitteenani oli myös saada informanteilta jokaiseen kysymykseen vastaus. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 87.)

Kuten ensimmäisen kappaleen lopussa kerroin, tiivistän lukioikäisten informanttien vastaamia murreosojen käsityksiä ja merkityksiä tekemällä sisällönanalyysiä. Tuomi ja Sarajärvi määrittelevät sisällönanalyysin pyrkimyksenä kuvata dokumenttien – eli kirjalliseen muotoon saatetun materiaalin – sisältöä sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 117, 119). Se toimii menetelmänäni, kun analysoin annettuja merkityksiä ja merkityksenannon syitä. Sisällönanalyysin avulla pohdin informanttien todellisuuden – eli kysytyn murreosan – tajuamista inhimillisen ajattelutavan avulla. Henkilökohtaisen, inhimillisen ajattelutavan perusteella informantti on antanut päätellyn, arvatun tai tiedetyn merkityksen sanalle. Tämän menetelmän avulla pyrin siis ymmärtämään informantin näkymätöntä totuutta eli inhimillistä ajattelutapaa analysoimalla ja pohtimalla merkityksenantoja. (Tuomi, Sarajärvi 2018: 117–118.)

En siis voi tietää varmasti, minkä perusteella informantit ovat antaneet kunkin merkityksen. Järjestän aineiston siis vain johtopäätösteni perusteella. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 117). Johtopäätökseni annetuista merkityksistä perustuvat kyselyn sanoista syntyneisiin assosiaatioihin ja samafoneemisuuteen. Tarkoitan samafoneemisuudella sitä, että informantin antamalla merkityksellä on useita samoja foneemeja kuin SMS:n mukaisella merkityksellä. Yritän analyysiluvussa selvittää informanttien ajatusprosessin, jonka perusteella he ovat merkityksensä sanoille antaneet.

Osan sanojen merkitysten kohdalla olen päässyt sisällönanalyttiseen johtopäätökseen ja lopputulokseen. Ne sanat olen jaotellut kolmeen ryhmään, jotka ovat luvun 4.1. Samantyylliset merkitykset, luvun 4.2. Yllätykselliset merkitykset sekä luvun 4.3. Runsasmerkityksiset vastaukset. Esittelen näihin ryhmiin kuuluvat sanat luvussa 4.

Osan sanojen kohdalla ajatusprosessin analysoiminen osoittautui vaikeaksi. En ole siis kyennyt tekemään sisällönanalyttisesti mielekkäitä johtopäätöksiä, sillä murreosan merkityksen tai kirjoitusasun ja informantin antaman merkityksen välistä, huomattavaa yhtäläisyyttä ei liene. Tämän vuoksi esittelen järjestämäni aineiston johtopäätöksettömät merkityksenannot tuloksina (Tuomi & Sarajärvi 2018: 117), ja pohdin, miksi niistä ei pysty tekemään kovin mielekkäitä johtopäätöksiä. Lukuun 4.4. olen koonnut aineistostani löytyvät sellaiset merkitykset, joista en kyennyt tekemään mielekkäitä johtopäätöksiä. Luvussa 4.4. käsittelen lähes kaikkia kyselylomakkeen sanoja, sillä lähes jokaisen 20 sanan kohdalla on johtopäätöksettömiä merkityksenantoja.

Ehtoni sanavalinnoissa oli se, että sanojen täytyy olla käytössä vain Etelä-Pohjanmaan murrealueella. Kyselylomakkeen sanoiksi valikoitui tämän ehdon perusteella 15 verbiä, 4 substantiivia ja 1 adverbi. Kysyin sanojen käsityksistä satunnaisessa järjestyksessä, jotta vastaamisessa säilyisi mielenkiinto. Esittelen sanojen SMS:n mukaiset eteläpohjalaiset merkitykset luvussa 4. Sanat ovat lomakkeen järjestyksen mukaan seuraavat:

aillehtaa ~ ailehtia ~ ajalehtaa ~ ajalehtia

flenahtaa

kievehtiä

lingata ~ lingaista ~ linkoa

flaskata

fyrry

flenuuttaa

klaakkeroida

altee

fletarehtaa

klosata

flossakkakeli

klotuta

krökky

lipajuttaa

knykyttää

luohata

kuoheltaa

asuili

kuohostaa ~ kuohistaa.

4. MURRESANOJEN MERKITYSTEN ANALYYSI

Informanttien tehtävänä oli kertoa eteläpohjalaisten sanojen merkityksiä ja vastata, vaikka eivät murre sanoja tai SMS:n mukaisia merkityksiä tietäisikään. SMS:n mukaiset merkitykset ovat käytössä Etelä-Pohjanmaan murrealueella, minkä perusteella vertaan niitä informanttien antamiin merkityksiin. Kuten aineistoluvussa totesin, kyselyyn vastanneita on yhteensä 68, mutta kaikki eivät vastanneet merkitystä jokaiseen kohtaan. Tyhjiä vastauslaatikoita tai ”en tiedä” -tyyppisiä vastauksia on useita. Kuten luvussa 2 kerroin, olen koodannut informantit sukupuolen ja lähetetyn lomakkeen numeron mukaan. Ennen koodausta järjestin vastauslomakkeet aikajärjestykseen aloittamalla numeroinnin aikaisimmin lähetetystä lomakkeesta.

Huomasin nopeasti, että sanat saavat merkityksensä useissa tapauksissa mahdollisesti vastaajien assosiaatioiden pohjalta sekä samafoneemisuuden kautta pääteltynä. Mahdolliset assosiaatioiden pohjalta arvatut merkitykset lienevät osaksi ainakin spontaaneja vastauksia, jolloin ensimmäisenä mieleen tuleva tekeminen, asia tai esine luonnehtii kielenkäyttäjän käsitystä sanasta parhaiten. Sovelsin spontaaniutta Nupposelta, joka väitöskirjassaan puhuu kielenkäyttäjien antamien murteellisuusesimerkkien spontaaneista, ensimmäisenä mieleen tulevista, tyypillisistä murteen piirteistä. Tässä tutkielmassa perehdyn Nupposesta poiketen lukioikäisten antamiin merkityksiin. Nupponen keskittyy syntyperäisten savolaisnuorten havaintoihin ja käsityksiin murteellisuuksista. (Nupponen 2011: 31.)

Luvussa 3.2. kerroinkin, että sisällönanalyysimenetelmän mukaan olen järjestänyt aineistoni alalukuihin johtopäätösteni pohjalta. Jaottelin kyselyn eteläpohjalaiset murre sanat 4 ryhmään niille annettujen merkitysten pohjalta. Päädyin tähän tapaan vastaus-ten samantyyllisyyden, yllättävyyden, runsasmerkityksisyyden tai vaikeasti analysoitavuuden pohjalta. Samantyylliset vastaukset -ryhmään kuuluvat luvun 4.1. järjestyksen mukaiset murre sanat *ajalehtaa* ja sen variantit, *flaskata*, *flossakkakeli*, *lingata* ja sen variantit, *klotuta*, *knykyttää* sekä *kuoheltaa*. Toinen ryhmä Yllätykselliset merkitykset sisältää sanat *altee*, *asuili*, *fyrry* ja *krökky*. Runsaasmerkityksiset vastaukset -ryhmä koostuu murre sanoista *flenahtaa*, *flenuuttaa*, *fletarehtaa*, *kievehtiä*, *klaakkeroida*, *klosata*, *kuohistaa* ~ *kuohostaa*, *lipajuttaa* ja *luohata*. Viimeinen analyysiluku 4.4. Vaikeasti

tulkittavat merkitykset sisältää kaikkien edellä mainittujen murre sanojen – paitsi *flossakkakelin* – vaikeasti analysoitavia merkityksiä.

Taulukossa 1 esittelen kyselyn sanat kootusti, kyselylomakkeen mukaisessa järjestyksessä. Taulukosta ilmenee, mitä Etelä-Pohjanmaan alueella käytössä olevia sanoja osa informanteista on tunnistanut SMS:n mukaisen merkityksen mukaisesti. Olen laittanut rastin kyllä-sarakkeeseen, jos vähintään yksi tai useampi informantti on tiennyt SMS:n mukaisen vastauksen.

TAULUKKO 1

Sanakirjan mukainen merkitys tiedetty:	Kyllä	Ei
<i>aillehtaa ~ ailehtia ~ ajalehtaa ~ ajalehtia</i>		X
<i>flenahtaa</i>	X	
<i>kievehtiä</i>		X
<i>lingata ~ lingaista ~ linkoa</i>		X
<i>flaskata</i>	X	
<i>fyrry</i>	X	
<i>flenuuttaa</i>	X	
<i>klaakkeroida</i>		X
<i>altee</i>	X	
<i>fletarehtaa</i>	X	
<i>klosata</i>	X	
<i>flossakkakeli</i>	X	
<i>klotuta</i>		X
<i>krökky</i>	X	
<i>lipajuttaa</i>	X	
<i>knykyttää</i>		X
<i>luohata</i>		X
<i>kuoheltaa</i>	X	
<i>asuili</i>	X	
<i>kuohostaa ~ kuohistaa</i>	X	

Kuten taulukosta 1 huomaa, vain 7 murre-sanasta – *ajalehtaa*, *kievehtiä*, *lingata*, *klaakeroida*, *klotuta*, *knykyttää*, *luohata* – ei ole tiedetty SMS:n mukaisia merkityksiä. Yhtenä syynä SMS:n mukaisten merkitysten tietämättömyyteen saattaa olla se, että näiden sanojen kohdalla informanteilla on saattanut syntyä vahvoja assosiaatioita toiseen, samafoneemiseen sanaan. Sana siis muistuttaa jotain tuttua sanaa, minkä perusteella sana on arvattu tarkoittavan sitä.

SMS:n mukaisia merkityksiä on saanut 13 sanaa. Yhtenäistä syytä tietämyksiin en osaa analysoida. Luulen, että osa sanoista on arvattu SMS:n mukaisesti, ja pari sanaa saattavat olla arkielämästä tuttuja, esimerkiksi *krökky*. Tietämysten määrä vaihtelee 1:n ja 15:n välillä per sana. *Flossakkakeli* on saanut eniten SMS:n mukaisia merkityksiä, mikä saattaa johtua informanttien päättelytaidoista tai siitä, että sana on arkielämästä tuttu. Kuten edellä totesin, se on myös ainut sana, jolla ei ole vaikeasti analysoitavia vastauksia. Sekä *fyrrystä* että *flaskata*-verbistä on vastattu ja tiedetty myös se merkitys, joka on levinnyt myös muille murrealueille. Kunkin sanan SMS:n mukaisten vastausten määrä selviää alaluvuista.

Alaluvuissa käsitelen jokaisen sanan erikseen ja pohdin niille annettuja merkityksiä tarkemmin. Sisällönanalyysin mukaisesti käsitelen tai huomioin jokaisen sanoille annettun merkityksen systemaattisesti ja objektiivisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018: 117). Osa sanoista on saanut niin erilaisia ja vaikeasti analysoitavia merkityksiä informanteilta, minkä vuoksi kandidaatintutkielman laajuudessa opinnäytetyössä en pysty kyllin lyhyesti analysoimaan informanttien inhimillistä ajattelutapaa näiden sanojen kohdalla.

4.1. Samantyylliset merkitykset

4.1.1. Ajelehtiva ja liikkuva *ajalehtaa*

Kyselyn ensimmäinen murre-sana *ajalehtaa* ~ *ajalehtia* ~ *ajalehtaa* ~ *ajalehtia* tarkoittaa SMS:n mukaan 'olla heitteillä, olla missä sattuu, (esineiden) epäjärjestyttä sekä (ihmisen) joutilaana olemista, kulkeilemista ja epäsiiveellisen elämän viettämistä' (SMS s.v. *ajalehtaa*). Muutama informantti ei ollut ymmärtänyt lomakkeessa käyttämäni kautta

viivan merkitystä ('tai'), vaan he olivat kirjoittaneet jokaiselle sanalle oman merkityksen.

Informanttien antamat merkitykset ovat suurelta osin hyvin yhtenäisiä ja samaa tarkoittavia. 11 informanttia on vastannut sen tarkoittavan "ajelehtia" (N3, N2, M11, M20, M21, M22, N23, N36, N46, M56, M65). Useat ovat tarkentaneet verbiä erilaisilla sanoilla: "ajelehtia veden päällä" (M1), "ajelehtia jotain pitkin" (M19), "ajelehtia esimerkiksi merellä tuulen varassa" (M27), "ajelehtia tuulen mukana" (M45), "ajelehtia vedessä" (M51) tai "ajelehtia veneellä hitaasti eteenpäin" (N61). 'Kulkeutua' on myös informanttien antama merkitys, jota on täydennetty niin ikään erilaisilla sanoilla: "puun lehti kulkee vesivirran mukana" (M6), "lehti kulkeutuu vedessä" (M12), "kulkeutua jonkin mukana" (M40) ja "kulkeutua etenkin vedessä" (N50).

Murresana tarkoittaa informanttien mukaan myös "liukua virran mukana" (N7), "olla virran viemänä" (M33) ja "mennä virran mukana kirjaimellisesti tai sananlaskuna" (N66). *Ailehtaa* ja sen muut variantit tarkoittavat myös, että "jokin esine tai asia kelluu vedessä ja liikkuu" (M34) sekä "kelluu eteenpäin" (M67). Muita annettuja veteen liittyviä merkityksiä ovat myös "seilata" (M57, M59) ja sen johdos "seilaila" (M15) sekä "purjehtia" (M49, N60). Muutama informantti on vastannut myös "lipua" (M30, M42, M43). Yksi informantti on antanut merkityksen "valua eteenpäin" (N62), jonka voi laskea myös veteen liittyviin merkityksiin. Kahden informantin vastaukset "ajautua" (N5) ja "ajautua jonnekin" (M4) kokoavat tähän asti esitellyt merkityksenannot hyvin yhteen ja päättävät veteen liittyvien merkitysantojen määrän, vaikka toisin tulkiten 'ajautua' ei välttämättä liitykään veteen. Muita edellisistä poikkeavia merkityksenantoja, mutta myös tietynlaiseen ajelehtimiseen liittyviä verbejä, ovat "lojua" (N31, N46) sekä "viivytellä" (N58).

Liikkua-verbin sisältäviä merkityksenantoja on peräti 10. Yksi on vastannut "liikkua" (M24) ja muut 9 ovat vastanneet sen ja siihen liitetyt tarkennukset: "liikkua paikasta toiseen tekemättä mitään" (M17), "liikkua johonkin suuntaan jossain asiassa hitaasti ja ikään kuin vahingossa" (N25), "liikkua hitaasti vedessä" (N53), "liikkua vesistöillä veden mukana" (N35), "liikkua muiden mukana" (N47), "liikkua itsestään" (M21), "liikkua moneen paikkaan ilman päämäärää" (M32), "liikkua ilman päämäärää" (M33), sekä

kaksi on vastannut ”liikkua ilman määränpäättä” (N41, N44). Määränpäähän tai päämäärään liittyvä yhden informantin antama merkityksenanto on myös ”harhailta” (M37).

Ajamiseen liittyviä verbimerkityksiä on 7, joista 4 on vastannut ”ajaa” (M9, N18, N52, N64) ja 3 ”ajella” (N16, M26, M39). Erilaisia *mennä*-variantteja on ”mennä ohi” (N41), ”mennä eteenpäin” (N52) sekä ”mennä pois” (M55), ja yksi informantti on vastannut myös ’mennä pois’ -kategoriaan liittyvän ”lähteä pois” (N54). Ihmismieleen liittyviä merkityksiä ovat ”ajatella” (N16), ”olla omissa maailmoissaan” (M14), ”mieli ajelehtii muualle” (M28), ”mieliala muuttuu nopeasti” (N63) ja ”ailahdella” (N36). Yhden informantin vastaamaa ”vaihdetella” (M8) ei löydy Kielitoimiston sanakirjasta (jatkossa KS), mutta informantti on saattanut tarkoittaa sillä *vaihdatella*-verbiä, joka tulkintani mukaan tarkoittaa jonkin asian tai esineen vaihtamista edestakaisin. KS:n mukaan *vaihdanta* on tavallisemmin ilmaistuna ’vaihtaminen tai vaihto’ (KS 2018 s.v. *vaihdanta*).

Osa vastauksista on lähellä SMS:n mukaista vastausta. *Ajelehtiminen vedessä tai mielessä* on tavallaan ’olla missä sattuu’. *Liikkuminen ilman määränpäättä* ja *harhailu* on myös kuin ’olla missä sattuu’ tai ’kulkeilemista’ ja tavallaan ’joutilaana olemistakin’. En kuitenkaan laske vastauksia sanakirjan mukaisiin merkityksiin, sillä tulkinnanvaraa on liikaa. *Ailehtaa ~ ailehtia ~ ajalehtaa ~ ajalehtia* on kirjoitusasultaan niin lähellä *ajelehtia*-verbiä, joten ei liene epäselvää, miksi informanttien vastaukset assosioituivat sen varianttien ympärille. Kuten näkyy, annetut merkitykset ovat keskenään hyvin samantyyllisiä, minkä vuoksi *ajalehtaa*-verbi päättyi tähän ryhmään.

4.1.2. Nestemäinen ja huijaava *flaskata*

SMS:n mukaan *flaskata* tarkoittaa ’lyödä, läimäyttää’, kun tarkastelussa on vain Etelä-Pohjanmaan murrealueella käytössä oleva sana tällä merkityksellä (SMS s.v. *flaskata*¹). Se tarkoittaa kuitenkin myös ’nolata, häpäistä (itsensä tai toinen käyttäytymällä huonosti tai menettelemällä petollisesti), pilata, rumentaa, päästää ilmaa, pettää’ (SMS s.v. *flaskata*²), ja näiden merkitysten levinneisyys yltää yli Etelä-Pohjanmaan murrealueen.

Yksi informantti on vastannut SMS:n mukaisen, vain Etelä-Pohjanmaan murrealueelle levinneen merkityksen ’läimäyttää’ (M49). 8 informanttia on vastannut vuotamiseen

liittyviä merkityksiä: ”vesipullo vuotaa” (M1), ’jokin putki flaska eli vuotaa’ (N7), ”pullonkorkki vuotaa” (M11) ja ”vuotaa” (M15, M19, N46, N53, M56). Muutama informantti on vastannut läikkymiseen liittyvät merkitykset: ”jos jokin esimerkiksi pullon korkki ei ole tiivis ja nestettä läikkyä pullosta” (M6), ”läikyttää” (N31) ja ”sekoittaa niin lujaa, että neste menee astian reunojen yli” (N68). Nesteeseen liittyviä muita merkityksenantoja ovat ”sekoittaa” (N10, M48) ja ”sekoittaa juomaa” (N13). Pari on vastannut ”juoda” (N16, M43), muutama ”pullottaa” (M20, M33, N66) sekä yksi ”täyttää pullo” (M28). Pari informanttia on vastannut myös nesteeseen liittyvän ”tiskata” (M26, M55).

Vuotamiseen liittyvien vastausten kohdalla informantit ovat saattaneet sekoittaa *flaska*-verbin *falskata*-verbiin, joka KS:n mukaan tarkoittaa nimenomaan ’vuotaa tai päästää läpi ilmaa tms.’ (KS 2018 s.v. *falskata*). Läikkymiseen ja muut nesteeseen liittyvät vastaukset ovat saattaneet assosioitua *falskata*-verbin lähes saman kirjoitusasun vuoksi. *Falskata* on käytössä myös Etelä-Pohjanmaan murrealueella (SMS s.v. *falskata*), joten ei ole ihme, jos informantit ovat sekoittaneet toisistaan vain vähän eroavat verbit keskenään.

9 informanttia on antanut huijaamiseen liittyvän merkityksen: 7 on vastannut ”huijata” (N4, M9, N36, N41, N44, N61, N62), yksi ”huijaamista kuten luntata” (M45) ja toinen ”fuskata” (N63). *Fuskata*-vastaus on saattanut assosioitua merkitykseksi, koska siinä on paljon samoja foneemeja kuin *falskata*-verbissä. *Fuskata*-verbin kautta myös muut huijaamiseen liittyvät merkitykset ovat mahdollisesti assosioituneet. Yksi annettu merkitys on 4 informantin vastaama ”epäonnistua” (M14, N54, M57, N64), joka on saattanut assosioitua englanninkieliseen sanaan *fail* ’epäonnistua’.

4.1.3. Loskainen kokkelisoitin eli *flossakkakeli*

Flossakkakeli tarkoittaa SMS:n mukaan ’sohjokeliä’ (SMS s.v. *flossakkakeli*). Osa informanteista on tiennyt SMS:n mukaisen, tietynlaiseen säähän tai keliin liittyvän merkityksen, vaikka osa onkin käyttänyt eri kirjoitusasua. SMS:n mukaisia merkityksiä ovat 12 informantin vastaama ”loskakeli” (M4, N5, M9, M15, M19, M32, N35, M42, M43, N44, N53, M65), kahden vastaama ”loska” (N41, M55) sekä yhden vastaama ”lumi on

lämmennyt ja lotisee ympäriinsä” (N68), jonka tulkitseen ’sohjokeliksi’. Kolmen informantin antama merkitys ”räntäkeli” (N16, M21, M37), yhden vastaama ”räntä” (N46) ja ”räntäsää” (M51) ovat lähellä SMS:n mukaista merkitystä, mutta tulkinnanvaran vuoksi en laske merkityksenantoja mukaan SMS:n mukaisiin vastauksiin. Pelkkä ”huono keli” (M1, M11), ”märkä keli” (M12), ’huono sää ulkona’ (N13), ”huono sää” (N18, N61, N64) tai ”märkä” (N46) eivät ole kyllin spesifejä vastauksia SMS:n merkitykseen verraten. Yksittäisiä, säähän liittyviä vastauksia ovat myös ”rapakeli” (M20), ”sateinen sää” (M26), ”liukas sää” (M40) sekä ”ulkona oleva ilma, joka vaatii lämmintä vaatetta päälle” (M33), jotka eivät ole myöskään kyllin spesifejä.

Muutaman informantin vastaus kuitenkin poikkeaa edellisistä. Vastauksista näkee, että sana ei ole täysin ymmärretty yhdyssanaksi *flossakka#keli*. Säähän liittyvien merkitysten lisäksi *flossakkakeli* on saanut merkityksen ”kananmuna” (N58), ”flossata” (M59), ”soitin” (M67) ja eritteeseen liittyvän ”kakka ei mene pöntöstä” (N62). On mahdollista, että informantit ovat assosioineet sanan osan *-kka#keli* (kananmuna)kokkeliin tai ulosteeseen. *Flossakkakelissä* on myös samoja foneemeja kuin esimerkiksi *flyygelissä*, joka on soitin. Sanan osasta *flossa-* yhdelle informantille on tullut mieleen vuoden 2018 helmikuun sanaksi valittu sana *flossaus* eli *floss dance* ”hammaslankatanssi” (Kotus 2018). Toisaalta hän voi tarkoittaa sillä myös murreseanaa *flossata*, joka SMS:n mukaan tarkoittaa ’nukittamista’ (SMS s.v. *flossata*) eli nukalla varustamista (*nukittaa ryijy käsin*, KS 2018 s.v. *nukittaa*), ’runsasta antamista’ tai ’aluksen lastin purkamista’ (SMS s.v. *flossata*).

Flossakkakelin SMS:n mukainen merkitys ’sohjokeli’ on tiedetty kyselyn kaikkiin sanoihin verraten hyvin. Merkitykseen liittyviä ja samantyyllisiä vastauksia on myös runsaasti. Tietämykseen saattaa vaikuttaa murreseanan osa *-keli*, jonka tuttuuden vuoksi on osattu päätellä sanan SMS:n mukainen merkitys. Toisaalta säästä puhuminen on arkipäiväinen asia, minkä vuoksi murreseana saattaa olla tuttu puhetilanteista. Muista poikkeavien, yksittäisten vastausten syynä lienee sanojen jäsentäminen eri tavoin, jolloin yhdyssanaa *flossakka#keli* ei ole hoksattu. Sana on täten jäsennetty esimerkiksi *flossakkakeli*, jolloin on vastattu (kananmuna)kokkeliin ja ulosteeseen assosioidut merkitykset. *Flossakkakelistä* lienee assosioitunut myös samojen alun foneemien vuoksi *flossata*-verbi sekä flyygeläkin muistuttava ’soitin’.

4.1.4. Linkoava ja heitettävä *lingata*

SMS:n mukaan *lingata* ~ *lingaista* ~ *linkoa* tarkoittaa 'siirtää tuonnemmaksi, lykätä' (SMS s.v. *lingata*). Moni informantti on antanut murreosanalle heittämiseen tai pyykinpesuun liittyvän merkityksen mahdollisesti sen vuoksi, että lekseemi saattaa assosioitua sanaan *linko*. KS:n mukaan *linko* tarkoittaa 'nahkakaistaleesta ja kahdesta nuorasta koostuvaa pyöritettävää heittovälinettä' tai 'joustavaa tankoa, jolla sen päähän kiinnitetty kivi tai muu singotaan' ja myös 'laitetta, jossa keskipakovoiman avulla erotetaan tavallisesti neste kiinteästä aineesta', eli esimerkiksi pesukonetta ja (pyykki)linkoa (KS 2018 s.v. *linko*).

Pyykinpesuun liittyviä vastauksia on 8 informantilta: "laittaa pyykkiä linkoamaan" (N2), "jotain pyykinpesuun liittyvää" (N7), "pestä pyykkiä" (M11, M12, M57), ja loput ovat vastanneet 'pyykätä' (N36), 'pyykinpesu' (N61), 'pyykinpesukeino' (N62). Muita annettuja kotitöihin liittyviä merkityksiä ovat myös 'kuivata', 'huuhdella' ja 'siivota'. Esimerkiksi paljolti samafoneemisen *liota*-verbin kautta informantit ovat saattaneet päätyä astioihinkin liittyviin vastauksiinsa "kuivata" (M37) ja "huuhdella" (N54). Linkoaminen on yhteydessä siivoamiseen, joten sen perusteella mahdollisesti yksi informantti on vastannut "siivota" (N64).

Heittämiseen liittyviä merkityksenantoja on paljon. Peräti 18 informanttia on kertonut merkityksen olevan "heittää" (M1, M8, N16, N18, M19, M29, N31, M32, N35, M40, N41, M42, M43, N47, M49, M55, M56, M59). Lisäksi on vastattu "heittää voimalla" (N66) tai "heittää tai pyörittää asioita kovalla voimalla ja nopeasti" (M33). *Linkoon* mahdollisesti assosioituja muita vastauksia on myös muutamia: yksi on vastannut "singota" (N5), pari "ampua" (M20, M28) ja muutama "laukaista" (M29, M32, N58). Kun *linko* lähtee ilmaan, se "lentää" (M9, M67). *Lingon* ja *lentämisen* kontekstisen yhteyden vuoksi informantit ovat mahdollisesti assosioineet vastauksensa.

Informantit ovat antaneet *lingata*-verbille ja muille varianteille edellisten lisäksi myös muita merkityksiä. Muutama informantti on vastannut "pyöriä" (N10, N25, N26), mikä lienee assosioitunut pyörivästä pesukoneesta, joka myös sekoittaa ja pyörittää pyykkejä, jolloin pari muuta informanttia on saattanut assosioida vastauksen "sekoittaa" (N13, M15) ja "pyörittää" (N3, M21). Neljä informanttia on ajatellut sanan liittyvän menemi

seen: ”mennä ympäri kovaa” (N44), ”mennä jonnekin kiireisesti: omanlainen liikehdintä ja vauhti” (M45), ”mennä nopeasti paikasta a paikkaan b” (N50) ja ”mennä nopeasti” (N52). Linko–pyykinpesukone–nopeasti pyörivä tai -menevä -tapaisen ajattelun perusteella edelliset informantit ovat saattaneet päätyä omiin vastauksiinsa. Toisaalta yksi informantti on vastakohtaisesti ajatellut verbin tarkoittavan ”olla rauhassa tai lunkisti” (N46), mikä on saattanut assosioitua *linko-* ja *lunki-*sanojen samoista foneemeista. Toinen lienee assosioinut verbin ”marjojen linkoamiseen” (N53), koska *linko* on KS:n mukaan myös ’marjalinko’ (KS 2018 s.v. *linko*). Yksi informantti on eritellyt varianteille *lingata* ja *lingaista* eri merkitykset: ensimmäinen on ”lintsata” (N63) ja jälkimmäinen ”luistaa” (N63), jotka on mahdollisesti assosioitu samojen foneemien vuoksi.

Muutaman informantin vastaukset ovat kaksitulkintaisia tai analysoinnin kannalta epäselviä. ”Lingota” (M65) voi tarkoittaa pyykinpesuun liittyvää tai lingon käsittelyyn liittyvää tapahtumaa. ”Kuivattaa linkoa” (N60) sekä kysytyn verbin kaltainen vastaus ”linkoa” (N23) jäivät epäselviksi: mitä informantit ovat tarkoittaneet? Tarkoittaako edellinen informantti esimerkiksi, että heittoväline on pesty ja sitä kuivataan? Onko jälkimmäisellä informantilla jäänyt vastaaminen kesken ja vastaussarakkeeseen on jäänyt vain *lingata*-verbin variantti?

SMS:n mukaista merkitystä ei tiedetty vastausten perusteella. Tämä johtunee osittain ainakin murrenään liittyvistä mahdollisesti merkittävistä assosiaatioista ja *linko*-sanan foneemien samankaltaisuudesta. Kuten luvun alussa kerroin, *linko* tarkoittaa tietynlaista heittovälinettä, pyykinpesuun liittyvää asiaa sekä marjan poimintaan käytettävää esinettä. Näiden tietojen pohjalta informantit ovat loogisesti päätelleet, että *lingata* ja sen variantit ovat *lingosta* johdettuja, KS:n mukaisiin merkityksiin (KS 2018 s.v. *linko*) liittyviä verbejä. Vastaukset eivät kuitenkaan ole SMS:n mukaisia, vain Etelä-Pohjanmaan murrealueella käytössä olevia sanoja.

4.1.5. Siivoava ja tutkiva *klotuta*

Klotuta on SMS:n mukaan ’juoruta, panetella’. Merkitysten lisäksi SMS:ssa on lause-esimerkki verbin käytöstä: ”Neuloo klottuaa niir rumastis sen yhtehen klottuhun”. (SMS s.v. *klotuta*.) Karhun tekemästä Etelä-Pohjanmaan murteen sanakirjasta verbille löytyy

lause-esimerkkiä avaava merkitys 'ommella taitamattomasti' (Karhu 1998: 52 s.v. *klotuta*). Vaikka Karhun teos on *kielenkäyttäjän* tekemä, *klotuta*-verbille annettu eteläpohjalainen merkitys on yhtenevä SMS:n esimerkin kanssa.

12 informanttia on vastannut siivoamiseen liittyviä merkityksiä. 6 informantin mielestä verbi tarkoittaa ”siivota” (M12, M15, M22, N61, N62, M67). Kahden mielestä se tarkoittaa ”mopata” (M26, M40), yksi ajattelee sen olevan ”luututa” (N46) ja toinen ”luuduta” (M65). Verbi on saanut myös merkityksen ”viikata” (N18) ja ”pyyhkiä” (M19). Vastaukset saattavat liittyä assosiaatioihin, koska *klotuta*-verbissä on monia samoja foneemeja kuin *luututa*-verbissä, josta on saatettu päätellä myös *siivota*- ja *mopata*-vastaukset.

Tutkimiseen tai etsimiseen liittyviä merkityksiä on 5. Verbin merkityksiä ovat ”koluta” (M1, N23), ”tutkia” (M9), ”käydä läpi” (M12, M14), ’etsiä’ (M20, N35, M42, N58, N64) ja ”mennä läpi toisen tavaroita” (N41). Edelliset merkitykset on mahdollisesti assosioitu *koluta*-verbiin, joka tarkoittaa KS:n mukaan muun muassa ’etsiä tarkkaan’, ’penkoa’ ja ’myllätä’ (KS 2018 s.v. *koluta*). Merkityksiksi on annettu myös ”lotota” (M11) ja ”kolata” (M37), joissa on paljon samoja foneemeja kuin *klotuta*-verbissä. Assosiaatioon liittyvä vastaus saattaa olla ”jokin asia jää kolkuttamaan” (M45). KS:n mukaan *koluta* tarkoittaa myös ’kolistella’ ja kopistella’ (KS 2018 s.v. *koluta*), joten yksi informantti on saattanut assosioida vastauksensa ”meluta” (M55) siihen.

Sanakirjojen mukaisia merkityksiä informantit eivät olleet tienneet. Informanttien vastaukset ovat kuitenkin samantyyllisiä suurimmaksi osaksi, joten jonkinlaisesta yhtenäisestä assosiaatiosta lienee kyse, jonka vuoksi he ovat merkityksiä antaneet. Annetuista merkityksistä huomannee, että vastauksia on mahdollisesti assosioitu KS:n mukaisten merkitysten pohjalta.

4.1.6. Kyykkäävä *knykyttää*

SMS:n mukaan *knykyttää* tarkoittaa ’istua kököttää, kyyhöttää’ (SMS s.v. *knykyttää*). Lähimpänä SMS:n mukaista merkitystä on kahden informantin vastaama ”istua” (M57, M59). KS:n mukaan *kököttää* tarkoittaa ’istua tai olla (pitkään) liikkumatta paikallaan’

ja *kyyhöttää* puolestaan ’olla paikallaan surkean näköisenä, pienenä, hiljaisena tms.’ (KS 2018 s.v. *kököttää*, *kyyhöttää*). *Knykyttää* tarkoittaa siis tietynlaista tai -näköistä istumista, ja toisaalta kyyhöttämiseen ei välttämättä liity istuminen. ’Istua’-merkitys on siis osittain sanakirjan mukainen, muttei vastaa täysin sen mukaista merkitystä.

Knykyttää-verbin *-ttA*-johtimella ilmaistaan aiheuttamista, aikaansaamista tai muuttamista (VISK § 305), minkä perusteella se on mahdollisesti saanut kirjoitusasultaan samantyyllisiä merkityksiä. Peräti kuusi informanttia on vastannut ”nylkyttää” (M26, N53, N54, N58, N61, N62), kolme ”kyykyttää” (M42, M43, M67) ja yksittäiset informantit ”rynkyttää” (N5) ja ”nyyhkyttää” (N23). Mahdollisesti *knykyttää*–*nyyhkyttää*–*itkeä*-tyylisten ajatusprosessin perusteella yksi informantti on vastannut ”itkeä kovaa ja niiskuttaa nenää samaan aikaan” (M32). Yhden informantin vastaama ”nykiä” (N46) voisi olla *knykyttää*-verbin lyhennetty variantti samojen foneemien vuoksi. Foneemiassosiaation vuoksi informantti on saattanut päätyä vastaukseensa.

Kyykkyyyn liittyviä muita merkityksenantoja on laaja taivutuskirjo ”kyykyttää”-variantin lisäksi: ”kyykkiä” (N16), ”mennä kyykkyy” (M28), ”kykkiä” (M37) ja ”kyykätä” (M55). Lisäksi yksi informantti on antanut merkityksen ”yhyttää” (M20). Muita *-ttA*-johtimisia verbejä ovat ”kutittaa” (M1), ”tikittää” (M9, M15), ”heiluttaa jotain” (M11), ”valittaa” (M12, N18), ”murjottaa” (M19) ja ”vituttaa” (M40). Kaikki edelliset merkityksenannot ovat (lopun) foneemeiltaan samantyyllisiä kuin *knykyttää*, joten on mahdollista, että foneemiassosiaatioiden vuoksi niin moni informantti on antanut kirjoitusasultaan samantyyllisiä vastauksia. *Knykyttää*-verbin sisältävät *y*-foneemit lienevät lisäksi vaikuttaneet *y*-foneemin sisältäviin vastauksiin.

4.1.7. Kuohuva ja koheltava *kuoheltaa*

Kuoheltaa on SMS:n mukaan ’pulputa, tihkua, uhkua, kuohua’ (SMS s.v. *kuoheltaa*). Neljä informanttia on antanut SMS:n mukaisen merkityksen. Kolme on vastannut ”kuohua” (N5, M55, N58), ja yksi on antanut ’kuohua’-merkityksen kuvailevammalla vastauksella ”kupliva juoma menee lasin yli” (N66). Yksi informantti on vastannut *kuohua*-verbin kausatiivijohdoksen ”kuohuttaa” (M43). Kaksi informanttia on vastannut ”kuohia” (N61, N62), joka eroaa vain yhdeltä foneemiltaan SMS:n mukaisesta ’kuo

hua'-merkityksestä. *Kuohia* on KS:n mukaan paremmin ilmaistuna *kuohita* (KS 2018 s.v. *kuohia*), jonka merkitys on 'poistaa sukupuolirauhaset, salvaa, kastroida' (KS 2018 s.v. *kuohita*).

Peräti 20 informanttia on vastannut koheltamiseen liittyviä merkityksiä. 9 informanttia on antanut merkityksen "koheltaa" (M9, M12, M22, M27, M29, N31, N36, N41, M65). Yksi informantti on vastannut "koheltaa jotain tyhmää" (M32) ja toinen "koheltaa eli tekee kaikkea tarpeetonta" (N44). Muutama informantti on vastannut "sählätä" (M1, M14, N18) ja muutama myös "säheltää" (M15, N35, N52). Yksi informantti on vastannut myös "säättää turhaa" (M40) ja pari muuta "kommeltaa" (M57, M59). KS:sta ei löytynyt *kommeltaa*-verbiä, mutta *kommellus* löytyy, joka tarkoittaa 'kömmähdystä, pientä vastoinkäymistä tai seikkailua' (KS 2018 s.v. *kommellus*).

Kuoheltaa ja *koheltaa* eroavat toisistaan kirjoitusasultaan vain yhdellä foneemilla, joten loogisesti informantit lienevät assosioineet merkityksen koheltamiseen liittyviin vastauksiin. Yhden informantin vastaama "mokailla" (N23) kuuluu myös samaan kategoriiaan muiden kohellusverbien kanssa. "Tehdä miten sattuu" (N36) ja "hätiköidä" (N46) liittyvät myös tietyllä tavalla tulkittuna kommelamiseen tai sähläämiseen. Muita yksittäisiä merkityksenantoja ovat "öykkäröidä" (M19), "riehua" (N36) ja "suuttua" (N66), jotka kuvailevat mielessä tapahtuvaa tietynlaista kuohuntaa, mikä on jo taas paljolti samafoneeminen *kuoheltaa*-verbin kanssa. "Kuopia maata" (N13) ja "huolehtia" (M45) sisältävät myös samoja foneemeja kuin *kuoheltaa*.

4.2. Yllätykselliset merkitykset

4.2.1. *Altee* aallon alla

SMS:n mukaan *altee* tarkoittaa 'aina, alituisesti' (SMS s.v. *altee*). Se on saanut yllättäviä ja myös toisistaan poikkeavia vastauksia. Useat informantit ovat vastanneet adverbin 'alta', 'alla' tai 'alle': kahdeksan on vastannut "alta" (M9, N16, M26, M33, N35, M37, M42, M45), kolme "alla" (M59, N61, N62) ja yksi "alle" (N23). Yhden mielestä se on adverbi "matalalla" (M67). 12 informantin samantyylisten vastausten mahdollinen assosioituminen *alta*-, *alla*- tai *alle*-adverbiin sekä yksittäisen assosioituminen *matalalla*-

adverbiin on nähtävissä *alteen* samantyyulisestä kirjoitusasusta. *Altee* saattaa myös näyttäytyä ikään kuin lyhenteenä *alusvaatteesta*, minkä vuoksi informantti on saattanut vastata ”vaate” (M1). Kahden informantin mielestä *altee* tarkoittaa ”allasta” (N5, M57) ja toisten mielestä ”aaltoa” (N18, M43). Samat foneemit saattavat liittyä merkityksenantoon.

Peräti 7 informantin antama merkitys on verbi, joista yhden esittelen luvussa 4.4. Kaksi vastausta on saanut sekä merkitys ”alkaa” (M20, M22) että ”ajatella” (N41, N44). Yksittäinen verbivastaus on myös ”lojoilla” (M40) ja ”aloittaa” (N58). *Alkaa-*, *ajatella-* ja *aloittaa-*merkityksiin on saattanut vaikuttaa *alteen* samat foneemit. ’Lojoilla’ saattaa liittyä *aloillaan oloon*, joka saattaa assosioitua *altesta*.

Kolme informanttia on tiennyt SMS:n mukaisen merkityksen ’aina, alinomaa’, vaikkakin eri sanoin. Yksi on vastannut ”alinomaan” (M19) ja kaksi ”koko ajan” (N52, N64). Informanttien vastaukset ovat SMS:n mukaisen merkityksen synonyymeja. *Altee* saattaa olla heillä tai heidän lähipiirissään käytössä, minkä vuoksi sana on tuttu. Toisaalta ei voi tietää, onko kyseessä kohdalleen osunut arvaus. Lisäanalysointiin löytynee potentiaalista tietoa informanttien kyselylomakkeeseen vastatuista taustatiedoista.

Vastauksiin tuo yllättävyyttä sanakirjan tyyliä vastauksia lukuun ottamatta adverbit ja muut erilaiset vastaukset. Tuntemattomasta sanasta voi olla vaikea keksiä merkityksiä, jolloin vastauksista saattaa tulla mielenkiintoisia ja yllättäviä. Yllättävistä merkityksenannoista aistinee informanttien käydyin inhimillisen ajatusprosessin, jonka tuloksena mielenkiintoiset vastaukset ovat syntyneet.

4.2.2. Asuttava ullakko eli *asuili*

Asuili on SMS:n mukaan ’lasten leikkipaikka’ (SMS s.v. *asuili*). *Asuिलille* annetuista merkityksistä suurin osa liittyy verbiin *asua* tai *asustaa*. Verbit saivat varioivia vastauksia yhteensä 32. Peräti 13 informanttia on vastannut ”asua” (N5, M12, M15, N16, M37, M43, M55, M57, N58, N61, N62, N64, M67) ja 13 ”asui” (M9, N13, M14, M27, M28, M32, M34, N36, M42, N44, M45, M59, N66). Yksi informantti on vastannut ”asui vuosia sitten” (M40) ja toinen ”oli asunut” (N41). *Asustaa-*verbille annetut variantit ovat

”asusti” (N2), ”asustella” (M19), ”asustaa” (N23) ja ”asusteli” (M29). *Alteen* tapaan *asuilin* merkityksenanto perustuu ensimmäiseen mielikuvaan sanasta. Sana näyttää *asua*-verbin johdokselta, joten vastaus on loogista antaa *asua*-verbistä tulevan assosiaation pohjalta. Kyselyn lomassa ei ole mietitty sananmuotoa sen koommin, eikä verbi-vastausta ole kyseenalaistettu. Murrekana näyttää imperfektimuodossa olevalta verbiltä vaikei ole. Edellisten verbien lisäksi yksi informantti on antanut merkityksen ”oleskeli” (M20), mikä liittyy myös assosioituun *asumiseen*.

Neljä informanttia on vastannut substantiivin, joista yksi vastaus lienee SMS:n merkityksen mukainen: ”hiekkalaatikko: asuuli” (N46). SMS ei määrittele ’lasten leikkipaikka’ sen tarkemmin, joten lasken informantin käsityksen SMS:n mukaiseksi. Murteinen kirjoitusmuoto ”asuuli” kertonee myös sanan tuttuudesta. ”Asuulista” tekee eteläpohjalaisen *i*-loppuisen diftongin oientuminen pitkäksi vokaaliksi (Lyytikäinen ym. 2013: 250). Muita annettuja substantiivimerkityksiä ovat ”asu” (M26), ”vaate” (N18) ja ”ullakko” (M1). ”Asu”-merkitys liittyy myös samoihin foneemeihin ja assosiaatioon. On mahdollista, että ”vaate”-merkityksen antanut informantti on päätellyt vastauksensa *asuili*–asu–vaate–ajatusketjun kautta. Yhden informantin päättelemä ”ullakko” on puolestaan saattanut syntyä *asuili*–asuinpaikka-tyylisestä ajattelusta.

Yllättäviksi vastaukset tekevät informanttien antamat verbimerkitykset. Vastaamistilanteessa *asuilin* ja asumisverbien samankaltaisuus on hämännyt osaa informanteista. He eivät ole tulleet ajatelleeksi, ettei verbiä kysytä tässä kyselyssä taivutetussa muodossa, kuten ei muitakaan verbisanoja. On kuitenkin tietyllä tavalla loogista, että osa informanteista on vastannut merkityksensä asumisverbien pohjalta.

4.2.3. Pörröinen ja puhallettava *fyrry*

Fyrryllä on SMS:ssa monia merkityksiä. Vain Etelä-Pohjanmaan murrealueella käytössä olevia merkityksiä ovat ’lasten leikkikalu, jossa metallinen siipiras saadaan torvesta puhaltamalla pyörimään’ tai ’kone’. SMS:n mukaan se tarkoittaa myös ’hyrrää’, joka tässä merkityksessään on levinnyt myös muille murrealueille. (SMS s.v. *fyrry*.)

9 informanttia on vastannut SMS:n mukaisen – tosin ei ainoastaan eteläpohjalaisen – merkityksen ”hyrrän” (M9, M11, N16, M22, N23, M42, M43, M55, N58). Yksi informantti on vastannut ”propelli” (M38), joka KS:n mukaan tarkoittaa *potkuria* (KS 2018 s.v. *propelli*) eli ’kahden tai useamman napaan kiinnittyvän siiven muodostamaa laitetta, joka (nesteessä tai kaasussa) pyöriessään synnyttää virtauksen, kulkuneuvoa työntävän voiman, tai joka pyörii virtauksen voimasta’ (KS 2018 s.v. *potkuri*). ’Propelli’ on samantyylinen esine kuin *fyrri*, muttei vastaa SMS:n mukaista merkitystä.

Yksi informantti on kuvaillut tarkasti *fyrryn* merkityksen, josta voi huomata esineen tuttuuden: ”metallinen pläkkyyristä tehty koje, johon puhalletaan ja siinä pyörii vähän niin kuin mylly: koriste-esine tai lelu, mutta omalle lapselleni en niin terävää kyllä antaisi” (N68). Löysin vastaajan mainitsemaan *pläkkyyriin* liittyvän Maaseudun Tulevaisuuden artikkelin (17.12.2017), jossa kerrotaan pläkkyyrin eli läkkisevän ammatista. KS:n mukaan *läkki* eli *läkkipelti* (KS 2018 s.v. *läkki*) on ’ohutta tinattua teräslevyä, jota käytetään varsinkin säilykepurkeissa’ (KS 2018 s.v. *läkkipelti*). Vastaajalle *pläkkyyri* tarkoittaa ainakin vastauksen perusteella nimenomaan ’läkkipeltiä’. Neljä muuta informanttia ovat tienneet myös *fyrryn* SMS:n mukaisen merkityksen, kun sille on annettu vastaukset ”lelu tai puutarhakoriste: pyörii tuulussa tai puhaltamalla” (N46), ”lasten lelu” (M49), ”laite” (N60) ja ”jokin määrittelemätön laite” (M65). Yksi informantti on antanut merkityksen ”mylly” (M19), joka ei vastaa täysin SMS:n mukaista merkitystä, mutta joka kuvailee SMS:n antamaa merkitystä ihan hyvin.

10 informanttia on antanut *fyrrylle* eläimeen tai karvaisuuteen liittyvän merkityksen. Se ei olekaan ihme, sillä englanninkielinen sana *furry* tarkoittaa muun muassa ’pörröistä’, ’karvaista’ ja ’turria’. Kaksi informanttia on vastannut ”turri” (N61, N62), joka KS:n mukaan on nimitys ’pörröisestä, karvaisesta oliosta tai muodostumasta’ (KS 2018 s.v. *turri*). Yksittäisiä vastauksia ovat myös ”pörröinen” (M15), ”pörrö” (M26), ”karva” (N18) ja ”karvoitus” (M40). Lisäksi yksi informantti on vastannut ”ihminen pukeutunut eläimiin” (M28), toinen ”eläin” (M37), ja kaksi informanttia on vastannut ”karvainen” (N53, N54). Englanninkielisestä sanasta on loogista päätellä samantyyllisen *fyrri*-sanan merkitys. Joku on myös saattanut lukea elokuulta 2019 Ylen uutisen (11.8.2019), jossa kerrotaan turripukuilijasta eli fursuittaajasta, joka pukeutuu ihmismäiseksi eläinhahmoksi aina välillä. Ilmiön perusteella karvaisuuteen tai eläimeen liittyvä merkitys on voinut myös tulla mieleen. Yksi annettu merkitys on myös ”raha” (M67) ja ”palkka”

(M20), jotka ovat saattaneet assosioitua *fyrrystä* mahdollisesti mieleen tulevasta *fyffestä*, joka KS:n mukaan tarkoittaa 'rahaa' (KS 2018 s.v. *fyffe*).

Yllätyksellisyyttä vastauksiin toivat iso kahtiajako *hyrrään* tai lasten leluun liittyvien vastausten ja englanninkieliseen *furryyn* assosioitujen sanojen välillä. Kumpaankin liittyviä vastauksia on melko runsaasti. *Fyrryn* ja *fyffen* samafoneemisuuden vuoksi mahdollisesti vastatut "raha" ja "palkka" ovat tavallaan ilmeisiä vastauksia. Kaikki edellä esitetyt vastaukset ovat loogisesti pääteltyjä, vaikka *hyrrään* ja *furryyn* liittyvät vastaukset eivät olekaan eteläpohjalaisia merkityksiä.

4.2.4. Ärtynyt ja möykkyinen *krökky*

SMS:ssa on *krökylle* useita, erilaisia merkityksiä. *Krökky* on 'perunannostoon tms. käytettävä piikikäs kuokkamainen työväline', 'perunakuokka', 'hiilihanko', 'kohennuskeppi' ja 'haarukka'. Se on myös 'monitappinen heinäseiväs', 'selkä', 'huono' tai 'kehno' sekä 'puujalka' tai 'jalan jatkona käytettävä seiväs, jossa on jalansija kävelyä varten'. (SMS s.v. *krökky*.)

Peräti 6 informantin mielestä *krökky* on "möykky" (M1, N5, M32, N35, M45, N54). Yksi informantti on nimennyt sen "kasvaimeksi" (M40). KS:n mukaan *möykky* on 'möhkäle', 'paakku', 'kokkare', 'klimppi', 'muhkura' ja 'kyhmy' (KS 2018 s.v. *möykky*). On mahdollista, että foneemiassosiaation perusteella vastaajat ovat päätelleet sanan tarkoittavan "möykkyä". Toisaalta "möykyn" vastanneet ovat voineet saada mielikuvia onomatopoeettista sanaa muistuttavasta *krökystä*, joka voisi esimerkiksi tulla (li-ma)möykkynä tai -klimppinä suuhun tai kurkkuun, kun "selvittää kurkkuaan rykäisemällä" (KS 2018 s.v. *kakistaa*). Esimerkiksi *krökky*-kyhmy-kasvain-tyyppisen ajattelun pohjalta yksi informantti on saattanut päätyä "kasvain"-vastaukseensa. Yhden informantin vastaus "jokin este tiellä" (M11) voisi assosioitua johonkin tiellä olevaan möhkäleeseen tai kokkareeseen, joka täytyy kiertää.

Kaksi informanttia on vastannut "vihainen" (N61, N62) ja yksi "vihainen tai ärtynyt" (N41). Yksi on vastannut "ärsyyntynyt" (N44), toinen "äreä" (M57) ja kolmas "kiukuinen" (N64). Informantit ovat saattaneet päätellä *krökyn* merkityksen esimerkiksi

kärtyisästä, joka tarkoittaa KS:n mukaan 'pahantuulista', 'äreää', 'ärtyisää', 'kärsimätöntä' ja 'kärtyistä' (KS 2018 s.v. *kärtyisä*). *Krökky* voisi aivan hyvin olla puhekielinen lisävariantti *kärtyisälle*. *Krökky* voisi olla myös yhden informantin vastaaman "töykeän" (N23) tai *kränän* variantti samafoneemisuuden vuoksi. Kahden informantin vastaama "törky" (M42, M43) sekä yksittäiset "pölkky" (N16) ja "hörppy" (N58) ovat saattaneet assosioitua samafoneemisuuden vuoksi.

Yksi informantti on vastannut "kräkky" (M15), jolla on SMS:ssa monia merkityksiä, muun muassa 'oksa' ja 'kilpa-ajoreki' (SMS s.v. *kräkky*), *krökyn* 'perunakuokan' ja 'seipään' lisäksi. Ei voi tietää varmasti, mitä merkitystä informantti on tarkoittanut, mutta lasken vastauksen SMS:n mukaisten käsitysten joukkoon. Toisen informantin vastaus "talikon kaltainen esine, jolla noukitaan perunoita" (N46) on SMS:n mukainen merkitys. Kolmas on vastannut "hakku" (M55), joka KS:n mukaan on 'kuokkamainen työkalu, jonka terä on molemmista päistä piikkimäinen' (KS 2018 s.v. *hakku*). Vastaus ei ole täysin SMS:n mukainen, mutta on melko lähellä.

Jaottelin *krökyn* yllättävien vastausten joukkoon, koska merkitykset ovat monimuotoisia ja mielenkiintoisia. Moni informantti on antanut samantyyllisiä merkityksiä, mikä lienee loogista samankaltaisen assosiaatioajattelun vuoksi. Sanan vierauden vuoksi uniikeista, inhimillisistä mielikuvista syntyy erilaisia merkityksenantoja. Osalle informanteista *krökky* on selvästi tuttu: joltain saattaa löytyä kotoakin sellainen.

4.3. Runsasmerkityksiset vastaukset

4.3.1. Levahtanut ja flegmaattinen *flenahtaa*

SMS:n mukaan *flenahtaa* tarkoittaa 'luiskahtaa käsistä', 'pudota', 'keikahtaa' ja 'nuokahtaa' (SMS s.v. *flenahtaa*). *Levahtamiseen* liittyviä merkityksenantoja on neljä: "levitä kasaan" (M11), "levahtaa" (N23), "mennä kasaan" (N41) ja "sortua" (N41). Yksi informantti on vastannut SMS:n mukaisen 'keikahtaa', jonka hän on selittänyt merkityksellä: "keikahtaa eli sortua tai mennä kasaan" (N44). Tämän vastauksen perusteella tätä edeltävät vastaukset olisivat myös SMS:n mukaisia. Niissä lienee kuitenkin tulkin- taeroja. Lasken informantin (N44) vastauksen kuitenkin SMS:n mukaiseksi vastaukseksi

si, vaikka hän on tarkentanut SMS:n mukaista merkitystä tulkinnanvaraisesti. *Levahtaa* ja *flenahtaa* ovat toisaalta lähes samafoneemisia, joten informantti (N23) on saattanut assosioida vatsauksensa sen perusteella. Muut vastaukset ovat saattaneet syntyä edellisten avulla, koska *levitä tai mennä kasaan* ja *sortua* ovat aika lailla synonyymisia tai *levahtaa*-verbin tyylisiä vastauksia.

Muita, samantyyllisiä vastauksia ovat kuuden informantin vastaama ”venähtää” (N3, N18, M42, M43, N53, N62) ja kahden vastaama ”venyä” (M26, M37). Yksittäisiä merkityksenantoja ovat ”notkahtaa” (N5), ”tippua tai valahtaa alas” (N46), ”jalka vääntyy” (N54), ”niksahtaa pois paikaltaan” (N60), ”käsi tippuu pöydältä, kun istuu pöydän ääressä” (N63) ja ”siirtyä pois paikaltaan” (M65). Lisäksi peräti 7 informanttia on antanut merkityksen ”kaatua” (M15, M19, N31, M45, N61, N64, M67). *Flenahtaa*- ja *venähtää*-verbillä on paljon samoja foneemeja, minkä perusteella informantti on saattanut assosioida vastauksensa. *Flenahtaa*–*venähtää*–*venyä*-tyyppisen ajattelun kautta informantti on voinut päätyä ”venyä”-vastaukseensa. ”Notkahtaa” on SMS:n mukainen vastaus, sillä *flenahtaa*-verbin merkitys ’nuokahtaa’ tarkoittaa KS:n mukaan muun muassa ’notkahtaa’ (KS 2018 s.v. *nuokahtaa*).

Ihmisessä tai muussa oliossa vallitseva, tietyllä tavalla hidas tai verkkainen olotila saattaa aiheuttaa valahtamisen tai tippumisen, joista informanttien verbivastaukset on johdettu. Verbeihin liittyvä hitaus ja verkkaus saattaa olla assosioitunut *flegmaattisesta*, jossa on samoja foneemeja kuin *flenahtaa*-verbissä. KS:n mukaan *flegmaattinen* tarkoittaa ’välinpitämätöntä’, ’hidasta’, ’tyyntä’ ja ’verkkasta’ (KS 2018 s.v. *flegmaattinen*). *Flenahtaa*-verbin ja *flegmaattisen* samojen sananalkuisten foneemien vuoksi informantit ovat saattaneet päätyä myös merkityksiin ”kyllästyä” (N7), ”pitkittyä” (N16) ja ”väsyä” (M57, M59).

Myös yhden informantin vastaama ”leimahtaa” (M20) on foneemeiltaan samantyylinen kuin *flenahtaa*, joten se saattaa olla syynä tämän informantin vastaukseen. *Flenahtaa*–*leimahtaa*–*syttyä*-ajatusprosessin perusteella yksi informantti on saattanut vastata ”syttyä” (M9). Yksi informantti on vastannut myös ”vaate on kulunut, kulahtanut tai flenah-
tanut” (M1). *Kulahtaa* ja *flenahtaa* ovat paljolti samafoneemisia, joten informantti on saattanut assosioida vastauksensa sen pohjalta. Samalla perusteella pari informanttia on

saattanut assosioida merkitykset ”kulua puhki” (M32), ”vanhentua” (M40) ja ”huonontua” (M55).

Osa edellä esitetyistä sanoista sekä kahden informantin vastaama ”hujahtaa” (M49, N58) sekä yksittäiset ”kärähtää” (N25), ”haiskahtaa” (M28) ja ”napsahtaa” (N66) ovat momentaanisia *-AhtA*-johtimisia verbejä (VISK § 369). Informantit eivät ole tienneet SMS:n mukaista merkitystä, joten he ovat saattaneet inhimillisen ajattelutavan (Tuomi & Sarajärvi 2018: 118) ja arvailun kautta päätyä *-AhtA*-johtimisiin vastauksiinsa.

4.3.2. Laiska ja venyvä *flenuuttaa*

Flenuuttaa on SMS:n mukaan verbi, jota käytetään ’heiluttamisesta’, ’läikyttämisestä’ sekä ’veltosta ja huolimattomasta kävelemisestä’ (SMS s.v. *flenuuttaa*). Yksi informantti on vastannut SMS:n mukaisen merkityksen ”heiluttaa” (M65) ja toinen melkein SMS:n mukaisen, merkitykseltään laajemman ”heilua” (M19). Yhden informantin vastaus ”kävellä surkeasti” (N44) ja toisen vastaus ”ontua” (N54, M57) ovat tietynlaista kävelemistä, mutta eivät aivan SMS:n merkityksen mukaista. Yksi informantti on antanut merkityksen ”leimauttaa” (M20), joka on saattanut assosioitua englanninkielisestä sanasta *flame* ’leimahtaa’. *Flame*- ja *flenuuttaa*-verbit alkavat samoilla foneemeilla, joten merkityksenanto voi perustua siihen.

Peräti kolme informanttia on vastannut ”laiskotella” (N10, M11, M12), joka saattaa assosioitua *flegmaattisuuteen* liittyvästä verkkaisuudesta, kuten edellisessä kappaleessa käsitellyn *flenahtaa*-verbin kohdallakin. Flegmaattisen verkkaisuuden kautta kolme informanttia on saattanut päätyä myös merkitykseen ”venyttää” (M42, M43, M45), sillä verkkaisuuden vuoksi esimerkiksi jonkun asian aloittamista saattaa venyttää. Samaan analysointikategoriaan laiskottelun ja venyttämisen kanssa kuulunee myös yhden informantin vastaama ”pitkästyttää tahallaan” (N52) sekä ”odotuttaa” (N58). Yhden informantin vastaus ”väsyttää” (N64) voi olla ikään kuin laiskottelun ja venyttämisen tulos, minkä vuoksi informantti on saattanut päätyä vastaukseensa.

4.3.3. Joutilas *fletarehtaa*

Fletarehtaa tarkoittaa SMS:n mukaan 'joutilaana kuljeskelemista', 'vetelehtimistä', 'repsottamista' ja 'roikkumista' (SMS s.v. *fletarehtaa*). Tarkennuksena KS:n mukaan *vetelehtiä* tarkoittaa 'olla tai kuljeskella laiskana, velttona tai joutilaana' ja 'maleksia' (KS 2018 s.v. *vetelehtiä*). Muutama vastaus on mielestäni osunut SMS:n mukaisiin merkityksiin. Ne ovat yksittäiset "notkua" (M1), "olla tekemättä mitään" (M17, N66), "roikkua" (M21), "olla laiska" (M59) ja "olla liian rennosti" (N66).

Edellisten lisäksi *fletarehtaa* sai monia muita erilaisia merkityksiä, joista "lerpattaa" (N5), "olla löysällä" (M11) ja "läpättää" (N46) ovat lähellä repsottamis- ja roikkumismerkityksiä. Kuten luvuissa 4.3.1. ja 4.3.2, flegmaattisuuteen assosioituneena pari informanttia on saattanut antaa merkitykset "tallustella hitaasti" (M40) sekä "lömpsiä tai kulkea hitaasti ja ärsyttävästi" (N41). Muut merkitykset esittelen luvussa 4.4.

4.3.4. Pyörivä ja kiirehtivä *kievehtiä*

Kievehtiä tarkoittaa SMS:n mukaan 'kääntyillä', 'pyörähdellä', 'hyöriä (jonkin ympärillä)', 'keimailla' ja 'pelehtiä' sekä 'olla merkinä siitä, että jotakin (onnetonta) tulee tapahtumaan', 'enteillä', 'ennustaa', 'haluta jotakin innokkaasti' ja himoita' (SMS s.v. *kievehtiä*). Neljä informanttia on vastannut "pyöriä" (M28, M56, M59, M67) ja yksi "pyöriä ympäriinsä" (M65), jotka ovat lähes SMS:n mukaisia merkityksenantoja. Vastauksissa on silti merkityseroa *pyörähdellä*-verbiin, joten en laske niitä mukaan SMS:n mukaisesti tiedettyihin merkityksenantoihin. Neljän informantin vastaama "kieriä" (N3, N25, M55, N61) liittyy pyörimiseen, muttei ole täysin SMS:n mukainen vastaus.

"Kieriä" ja muut *kie*-alkuiset merkitykset – "kiehua" (M9, M15), "kiehnata" (M19, M26, N46), "kiemurrella" (N23), "kieroilla" (M57) ja "kiertää" (N64) – lienevät assosioituneet *kievehtiä*-verbin samafoneemisuuden vuoksi. Muita annettuja merkityksiä samafoneemisuuden ja siitä syntyvien assosiaatioiden perusteella ovat mahdollisesti peräti kuuden informantin vastaama "kiirehtiä" (N7, M20, N35, M42, M43, N53) sekä yhden vastaama "kiivetä" (N54). "Kirvellä" (N5, N18, N58), "tuskailla" (N16), "sattua" (N41)

ja ”jokin ottaa kipeää” (N44) ovat kaikki sattumiseen liittyviä merkityksenantoja, joissa lienee kyse aika lailla samantyylisistä mielikuvista.

4.3.5. Laatoittava ja horjahteleva *klaakkeroida*

Klaakkeroida on SMS:n mukaan pyörästä käytetty verbi, kun se ’pyörii epätasaisesti tai vipaten’ (SMS s.v. *klaakkeroida*). Usea informantti on assosioinut vastauksensa kaakelointiin tai laatoittamiseen mahdollisesti samafoneemisuuden vuoksi. Annettuja merkityksiä ovat viiden informantin vastaama ”kaakeloida” (M1, N44, M55, N61, N62), kahden vastaama ”laatoittaa” (M57, M59) sekä yksittäiset ”laittaa kaakeleita” (N5), ”laatoittaa kylpyhuoneen lattiaa” (N13) sekä ”laittaa laattoja lattialle tai seiniin” (N66).

Muu mahdollinen samafoneemisuuden perusteella annettu merkitys on kolmen informantin vastaama ”laakeroida” (M11, M42, M67), joka tarkoittaa SMS:n mukaan ’varustaa tai kiinnittää laaker(e)illa’ (SMS s.v. *laakeroida*). Samafoneemisuuden perusteella annettu merkitys lienee myös yksittäisen informantin vastaama ”kaakeroida” (M49), jolle SMS ei anna kuin lause-esimerkin *Mie oun leikata kuakeroinu näitä valameimpii kohtii* (Kitee), josta kaakerointimerkitys ei tule selväksi (SMS s.v. *kaakeroida*). Rakentamiseen liittyviä muita merkityksenantoja ovat myös ”rakentaa” (M12, M43, N54), ’korjata’ (M28, M45, N60) ja ”saada kuntoon” (M45). *Klaakkeroida*- ja *kaakeloida*-verbien kautta informantit ovat saattaneet päätyä edellisiin rakentamiseen liittyviin vastauksiin.

Kulkemiseen liittyviä merkityksenantoja ovat ”kävellä” (M9, N64), ”konkata” (M15), ”horjahdella” (N35), ”kopistella” (N46) ja ”kaatua” (N58). ”Horjahdella” on saattanut päätyä vastaukseksi, koska *klaakkeroida* on saatettu assosoida *toikkaroida*-verbiin, joka SMS:n mukaan tarkoittaa ’hoiperrella, hoippua’ (SMS s.v. *toikkaroida*). *Toikkaroida*-verbin kautta muut informantit ovat saattaneet päätyä muihin kulkemisiin liittyviin verbimerkityksiin. *Klaakkeroida*-verbistä on saattanut assosioitua foneemisesti saman alkuisen *klapi* eli ’pilkottu polttopuu’ (KS 2018 s.v. *klapi*), jonka kautta on mahdollisesti päädytty ’pinota’-vastaukseen (N16).

4.3.6. Suljettu ja kolahtanut *klosata*

SMS:n mukaan *klosata* tarkoittaa 'kaatua', 'kompastella', 'kompuroida', 'vahingoittaa' ja 'satuttaa' sekä 'teloja (itseä tms.)', 'käsitellä kovakouraisesti', 'kolinaa tuottaen jotakin laitetta, esinettä tms.' ja 'sorkkia' (SMS s.v. *klosata*). Yksi informantti on tiennyt SMS:n mukaisen vastauksen merkityksenannolla "kaatua" (M40). Kuusi informanttia on vastannut "sulkea" (N5, M11, M37, M42, M43, M59), joka on saattanut assosioitua englanninkielisestä verbistä *close* 'sulkea', joka muistuttaa äännettynä alkufoneemeiltaan sanaa *klosata*. Englanniksi *close* tarkoittaa myös 'lähellä', jonka perusteella yksi informantti on saattanut assosioida merkityksen "läheltä piti -tilanne" (M67).

Kolaamiseen ja kolahtamiseen liittyvät merkityksenannot ovat saattaneet syntyä samafoneemisuuden vuoksi. Merkityksiä on yhteensä kolme: "kolata" (N18, N35), "jokin asia kolahtaa kohdalleen" (M45) ja "kolahtaa" (N46). Samafoneemisuuteen liittyvä merkityksenanto voi olla myös "osata" (M1) ja "koluta" (N31).

4.3.7. Kuohkea ja kohentava *kuohistaa*

Kuohistaa ~ kuohostaa tarkoittaa SMS:n mukaan 'talvella tapahtuvaa veden uhkumista jään tai jäisen tien päälle' ja 'saada kuohumaan' (SMS s.v. *kuohistaa*). Yksi informantti on vastannut SMS:n mukaisen merkityksen lisäämällä objektin merkitykseen "saada limsa kuohumaan" (N36). Muita kuohumiseen liittyviä, mutta ei SMS:n mukaisia, vastauksia ovat "kuohuttaa" (N5, N61), "kuohuta jotain" (M11) ja "kuohua" (M27, M43, M55, M67). Lisäksi kuohkeuteen liittyviä merkityksenantoja ovat "kermavaahdon kuohistamista" (M8), "kuohkeuttaa, esimerkiksi kermavaahto" (M12), "tehdä joku asia, esimerkiksi kakku kuohkeaksi" (N13) ja mahdollisesti myös kuohkeudesta päätelty pelkkä "kermavaahto" (N62). Kuohkeuden kautta pari informanttia on saattanut päätyä vastauksiinsa "ravistaa" (N35) ja "sekoittaa" (M59), jotka liittyvät esimerkiksi edellisissä esimerkeissä mainitun kermavaahdon tekemiseen. Lisäksi yksi informantti on vastannut liki samafoneemisen *kuoheltaa*-verbin yhteydessä (luvussa 4.1.7.) vastatun "kuohia" (M37). Kaikki edellä esitetyt merkityksenannot ovat foneemeiltaan samantyyllisiä kuin *kuohistaa ~ kuohostaa*, joten ei ole yllättävää, että monet informantit ovat assosioineet paljolti samafoneemisia vastauksia.

Muita mahdollisen assosiaation perusteella syntyneitä, paljon samoja foneemeja sisältäviä merkityksenantoja ovat muun muassa ”kohottaa” (N16), ”kohuta” (N23) ja ”kohentaa” (M42, N44). Yhden informantin vastaama ”möyhiä” (N46) on saattanut assosioitua *kuohistaa*-verbin kanssa paljolti samafoneemisen *kuohkeuttaa*-verbin kautta, joka SMS:n mukaan on ’tehdä kuohkea(mma)ksi’ tai ’möyhentää’ (SMS s.v. *kuohkeuttaa*). *Kuohistaa* ~ *kuohostaa* ovat paljolti samafoneemisia kuin ”kohentaa”, minkä vuoksi informantit ovat saattaneet antaa sanalle tämän merkityksen. *Kohentaa* tarkoittaa KS:n mukaan siis ’korjata jonkin asentoa tai sijaintia nostamalla, oikomalla tai pöyhimällä’ tai ’yleisesti korjata tai parantaa’ (KS 2018 s.v. *kohentaa*). ”Meikata” (N18), ”laittaa jotain paremmin” (M29), ”korjata” (M34), ”parantaa” (M34) ja ”korottaa” (N66) ovat kaikki enemmän tai vähemmän kohentamiseen liittyviä verbejä. Tämän vuoksi informanttien mahdolliset assosiaatiot *kohentaa*- ja *kuohistaa*-verbin välillä lienevät vaikuttaneet näihin merkityksiin.

4.3.8. Nuolaiseva ja lipsauttava *lipajuttaa*

SMS:n mukaan *lipajuttaa* tarkoittaa ’räpyttää (silmiiä)’ ja ’(tuuli) heiluttaa tai värisyttää’ (SMS s.v. *lipajuttaa*). Lasken kahden informantin vastaaman ”heiluttaa” (N61, N62) SMS:n mukaiseen merkitykseen, sillä vastauksen voi tulkita SMS:n mukaiseksi, vaikkei tuulta ole mainittu. Yksi informantti on vastannut ”heiluttaa vedessä” (M65), jota ei voi verbiä tarkentavan paikan adverbiaalinen vuoksi laskea SMS:n mukaiseksi vastaukseksi. Yksi on vastannut myös ”lepattaa” (N46), joka liittyy jonkin esineen tai asian tietynlaiseen heilumiseen, vaikkei aivan SMS:n mukainen vastaus olekaan. Kaksi informanttia on vastannut myös ”heilua” (M51, M55), joka ei vastaa myöskään täysin SMS:n mukaista merkitystä. Yksittäiset informantit ovat saattaneet vastata mahdollisesti *lipajuttaa*-verbin alun samafoneemisuuden vuoksi merkitykset ”paita liputtaa” (M9) ja ”lipattaa” (N53). Niin ikään murreosan alun samafoneemisuuden vuoksi kahdelle informantille on saattanut tulla mieleen veden liplatus, minkä vuoksi he ovat saattaneet päätyä vastaukseensa ”huuhdella” (N13, M42).

Lipajuttaa-verbin ensimmäiset kolme foneemia ovat saattaneet vaikuttaa myös seuraavien kahdeksan informantin vastauksiin. Foneemit muodostavat englanninkielisen sanan (a) *lip* ’huuli’, josta on voinut assosioitua kolmen informantin vastaama ”nuolla” (N5,

N41, N44) tai yhden vastaama ”nuolaista” (N54). Kaksi informanttia on vastannut myös ”lipsauttaa” (M15, M29). Muita huuleen tai suuhun liittyviä mahdollisia assosiaatiomerksyksiä ovat kahden informantin vastaama ”puhua” (M59, M67), yhden vastaama ”juoruta” (N18) sekä toisen vastaama ”laulaa” (N64). Yhden informantin vastaama ”livauttaa” (M43) on myös paljolti samafoneeminen. Samafoneemisuuden perusteella merkitys on mahdollisesti annettu. *Livauttaa* tarkoittaa muun muassa lipsauttamista (KS 2018 s.v. *livauttaa*).

4.3.9. Laahaava *luohata*

Luohata tarkoittaa SMS:n mukaan ’nojata’, ’nojailta’ ja muualla kuin Etelä-Pohjanmaan murrealueella myös ’kuljeskella’ (SMS s.v. *luohata*). Kuusi informanttia on antanut *laahamiseen* liittyvän merkityksen, mikä lienee päätelty samojen foneemien kautta. Kolme informanttia on vastannut ”laahata” (N5, M9, M57), yksi ”laahaa baarista kotiin” (M32) ja kaksi ”laahustaa” (N41, N44). ”Laatustella” (M40) lienee myös laahaamiseen liittyvä verbivastaus.

Niin ikään samojen foneemien kautta on saattanut assosioitua myös merkitykset ”lahdata” (M1), ”luuhata” (M11), ”nuohota” (M12), ”louhia kalliota” (N13), ”louhia” (M45) ja ”norkoolla: mihnä sä luohaat?” (N46). *Luohata*–*louhia*-tyylisen ajattelun kautta yksi informantti on saattanut päätyä vastaukseensa ”kaivaa” (M43). ”Kolata” (N16, M42) ja ”luoda tulta” (M37) ovat saattaneet assosioitua *luohata*- ja *luoda (lunta/tulta)* -verbien samafoneemisuuden kautta ja niiden kautta syntyvien mahdollisten assosiaatioiden kautta.

4.4. Vaikeasti tulkittavat merkitykset

Ajalehtaa, *lingata* ja *asuili* ovat saaneet kukin yhden vaikeasti analysoitavan ja sitä kautta tämän tutkielman osalta johtopäätöksettömän merkityksen. *Ajalehtaa* on saanut merkityksen ’liittää’ (N41). *Lingata*-verbin vaikeasti analysoitava merkitys on kahden informantin vastaama ’lähettää’ (M28, M38), *asuilin* puolestaan ’maleksia’ (N35). *Klotuta* ja *altee* ovat saaneet muutaman vaikeasti analysoitavan merkityksen. *Klotuta*-

verbille on annettu vastaukset 'olla vihainen' (N13) ja 'tungeksia' (N44), sekä kolmen informantin vastaama 'lyödä' (N16, M43, M59). *Altee* on saanut vastaukset 'käydä' (M55), 'kukka' (M11), 'kukkalaji' (M12) ja 'vanha' (M15).

6–8 johtopäätöksetöntä merkitystä on verbeillä *knykyttää*, *kuoheltaa*, *flenahtaa*, *klaakkeroida* ja *kievehtiä*. *Knykyttää*-verbin vastaukset ovat 'täristä' (N10), 'nyppiä' (N13, N35), 'olla ärsyttävä' (N41), 'venkslata' (N44), 'kiusata' (N64), 'painella pistemäisesti' (M65) ja 'taputella' (M65). *Kuoheltaa*-verbin merkitykset ovat 'rämpiä' (N16), 'flirttailla' (M20) ja 'keriä' (M37) sekä 'sukeltaa' (M42), 'esittää' (N64) ja 'vaikeroida' (M67). *Flenahtaa*-verbille on annettu merkitykset 'jäädä koukkuun' (M12), 'liikkua äkillisesti' (M17), 'kohauttaa olkapäitä' (M21), 'saapua paikalle' (N35), 'jäädä paikoilleen' (M45) ja 'jäättyä' (M45). *Klaakkeroida*-verbille annetut merkitykset ovat 'katsella' (N18), 'kopioida' (N25), 'pyöriskellä' (M26), 'kyntää' (M37), 'syödä' (M40), mennä pieleen' (N41) sekä kolmen informantin vastaama 'selvittää' (M19, M20, M48). *Kievehtiä*-verbin merkitykset ovat 'syödä' (M1), 'käydä jossain' (M11, M12), 'olla vihainen' (N13) ja 'kovettua' (M37) sekä 'äänehtiä vihaisesti' (M40), 'oikoa tai oikaista' (M45), 'hieroa' (N46) ja 'vitkastella' (N62).

10–14 johtopäätöksetöntä merkitystä on substantiiveilla *fyrri* ja *krökky* sekä verbeillä *lipajuttaa* ja *kuohistaa*. *Fyrri*lle annetut vaikeasti analysoitavat merkitykset ovat 'vesikannu' (M1), 'pytty' (N5), 'myräkki' (M12) 'vaate' (N13) ja 'tuuli' (N25) sekä 'kasa' (N35), 'surullinen' (N41), 'vihainen' (N42), 'kylmä' (N52, N64) ja 'kiertää' (M59). *Krökky*lle annetut merkitykset ovat 'hökkeli' (M9), 'kakku' (N10), 'takka' (M12), 'puun kanto' (N18) ja 'ruokalaji' (M19) sekä 'haukkumasana' (M20), 'huono' (M26), 'pirttu' (M37), 'istua' (M59) ja 'roska' (M67). *Lipajuttaa*-verbin vaikeasti analysoitavat merkitykset ovat 'tanssittaa' (M1), 'huijata' (N10), 'särkeä' (M11) ja 'luiskahtaa' (M12), 'sujauttaa' (N16, N35) ja 'liu'uttaa' (M19) sekä 'vilauttaa' (N23), 'valuttaa' (M26), 'vuolalla' (M37), 'ärsyttää' (M40), 'koskea' (N58) ja 'kaataa esim. kahvia' (N68). *Kuohistaa*-verbille annetut merkitykset ovat 'nuohota' (M1), 'ähistä' (M9), 'kuristaa' (M15) ja 'selittää' (M19) sekä 'savustaa' (M20), 'nousta' (M22), 'suusta tuleva röhnötysääni' (N25), 'juhliä' (M26) ja 'keittää' (M28) sekä 'hengästynyt' (M32), 'ehkäistä' (M40), 'olla kauhuissaan' (N41), 'rajata' (N58) ja 'peltotyöt' (N64).

15–17 vaikeasti analysoitavaa merkitystä on verbeillä *luohata*, *klosata* ja *flaskata*. *Luohata*-verbin 15 vaikeasti analysoitavaa merkitystä ovat 'vahata' (M15), 'lakaista' (N18), 'anella' (M19) ja 'ohjata' (M20) sekä 'tonkia' (N23), 'mopata' (M26), 'haista' (M28) ja 'luuttua' (N31). Merkityksenantoja ovat myös 'odottaa' (N35), 'kompuroida' (N58), 'pitää huolta' (M59) ja 'harjata' (N61) sekä 'siittää' (N62), 'hidastella' (N64) ja 'siivota' (M67). *Klosata*-verbin vaikeasti analysoitavia merkityksiä ovat 'piilottaa' (M9), 'törmätä' (M12), 'rakentamiseen liittyvää' (N13) ja 'kiusata' (M14) sekä 'läiskyttaa' (M15), 'pinota' (N16), 'pitää ääntä' (M19) ja 'ymmärtää' (M20). Merkityksenantoja ovat myös 'räjäyttämistä' (M22), 'läträtä' (N25), 'pestä' (M26) ja 'kupista tms. tippuu juomaa' (N36) sekä 'tehdä huolimattomasti tai varomatta' (N44), 'kuolla' (N58), 'pärskiä' (N61), 'säheltää' (N64) ja 'kastella' (M65).

Flaskata-verbiin liittyviä vaikeasti tulkittavia merkityksiä ovat 'heilua' (N3, M37), 'käyttää hammaslankaa' (M12), 'täristä' (N18), 'lyödä' (M21), 'kopioida' (N23), 'lentää yli' (N25) ja 'hajota' (M27). Yksi informantti on antanut merkityksen 'liian iso kenkä flaskaa eli liikkuu jalassa tai ei pysy paikallaan' (M29). Vaikeasti tulkittavia merkityksenantoja ovat myös 'niskuroida työtehtävistä' (M32) ja 'paiskara' (N35), joka lieenee kirjoitusvirhe verbistä *paiskata*. Yksi on vastannut myös 'edestakainen liike' (M38) ja kolme muuta 'roskata' (M40, M42, M67). Muita merkityksenantoja ovat lisäksi 'tuhlata' (N52), 'sotkea luontoa' (N58), 'syödä' (M59), 'ei olla paikalla' (N60) sekä 'ei ole kiinteästi määrättyssä paikassa' (M65).

Fletarehtaa- ja *fleuuuttaa*-verbeillä on eniten vaikeasti tulkittavia merkityksiä. *Fletarehtaa*-verbin 19 vaikeasti analysoitavaa merkitystä ovat 'suuttua' (M9), 'ihastua' (M12), 'hajota' (M15), 'hujauttaa' (N16) ja 'lorista' (N18). Muita merkityksenantoja ovat myös 'piehtaroida' (M19), 'kiirehtiä' (M20), 'venähtää' (M26), 'sammua' (N31) ja 'heilutella' (N35). Vaikeasti analysoitavia merkityksiä ovat myös 'koheltaa' (N36), 'mennä miten sattuu' (N36), 'pyrähtää' (M37), 'horjua' (M42, M43), 'esittää jotain' (N44). Lisäksi 'nyrjähtää' (N58), 'tukka heiluu' (N61, N62), 'toimia huolimattomasti' (M65) ja 'kaatua' (M67) ovat vaikeasti analysoitavia.

Fleuuuttaa-verbille annetut 23 merkitystä ovat 'juosta' (M1), 'repuuttaa' (N4) ja 'letittää' (M9) sekä 'olla jossain myöhään' (M11) 'keinua' (M15), 'pörröttää' (N16) 'peruuttaa' (N18, N35). Muita vaikeasti analysoitavia merkityksiä ovat 'keikkua' (M19), 'roi-

kottaa' (M21, M40), 'nilkuttaa' (N25) ja 'tuulettaa' (M26) sekä 'esittää kovaa' (M28), 'odottaa' (M37), 'satuttaa' (N41) ja 'kenata' (N46). Merkityksenantoja ovat myös 'roikkua' (N46), 'nilkka menee' (N53), 'pyörittää' (M55) ja 'torua' (M59) sekä 'kurmoottaa' (N60), 'rikkinäinen' (N61, N62), 'keinuttaa' (N63) ja 'haistaa' (M67).

Nämä murre sanojen merkityksenannot päätyivät tähän alalukuun, koska en pysty analysoimaan niitä yhtä perusteellisesti ja perustellusti kuin muiden luvun 4 alalukujen merkityksiä. Merkityksiä jokaiselle 20 murre sanalle on tullut yhteensä paljon, joten jokaisen erillisen merkityksenannon analysointiin ei olisi myöskään riittänyt tilaa kandidaattitutkielman kokoisessa opinnäytteessä.

Kuten pitkin analyysilukua olen toistanut, merkityksenantoon vaikuttaa informantin uniikki, inhimillinen ajattelutapa, jonka perusteella hän antaa vastauksensa (Tuomi & Sarajärvi 2018: 118). Tämän luvun 4.4. merkitysten kohdalla en pystynyt tulkitsemaan informanttien inhimillistä ajattelutapaa, minkä vuoksi en pysty analysoimaan heidän antamiaan merkityksiä perustellusti. Ihmismieleen ei kuitenkaan pääse sisälle niin hyvin, että pystyn väittämään analyysini lukujen 4.1.–4.3. perusteltuja johtopäätelmiä varmaksi. Assosiaatioiden ja samafoneemisuuden avulla perustellut päätelmäni ovat vain mahdollisia tulkintoja informanttien päätymistä merkityksistä.

5. PÄÄTÄNTÖ

Olen tutkinut kandidaatintutkielmassani lukioikäisten käsityksiä Etelä-Pohjanmaan murteen sanoista. Etelä-Pohjanmaa on Länsi-Suomessa sijaitseva maakunta, joka kuuluu lähes kokonaan Etelä-Pohjanmaan murrealueeseen (ks. luku 1.4.). Länsimurteisiin kuuluva Etelä-Pohjanmaan murre on melkoisen yhtenäistä moneen muuhun Suomen päämurrealueeseen verrattuna. Etelä-Pohjanmaan murteen helposti tunnistettavia piirteitä ovat inessiivin tunnuksena esiintyvä *-hna*, joka korvaa Etelä-Pohjanmaan murteelle tyypillisen päätteen *-s* omistusliitteessä ja sanoissa *jossa*, *missä* sekä *e:n* pyöristyminen *o:ksi* tai *ö:ksi* eräissä sanamuodoissa. (Lyytikäinen ym. 2013: 249.) Murteen tyypilliset ja helposti tunnistettavat piirteet tekevät eteläpohjalaisesta sanastosta mielestäni omaperäisen. Etelä-Pohjanmaan murteen omaperäisyys innosti minua myös tekemään tutkimuksen siihen liittyen.

Etelä-Pohjanmaan murteeseen liittyvä tutkimus on vähäistä Oulussa eikä tällaista lähestymistapaa aiheeseen ole aiemmin ollut. Lisäksi tutkimus oli luontevaa ja kiinnostavaa tehdä tutusta, synnyinpaikkani murteesta. Ajatus aiheeseen syntyi siitä, kun eteläpohjalaiset sanat ovat osittain erilaisia ja vieraitakin, joten niistä olisi mielenkiintoista tehdä tutkimus. Halusin tutkia 16 vuotta täyttäneiden lukioikäisten käsityksiä murre sanoista ja selvittää, kuinka tuttuja perieteläpohjalaiset murre sanat ovat minun kanssani samaa sukupolvea oleville informanteille.

Aineiston murre sanat eivät olleet minulle entuudestaan tuttuja, joten hypoteesini tutkimuskysymykseeni ”miten eteläpohjalaisnuoret tunnistavat sanojen merkityksiä” oli, että he tunnistavat SMS:n mukaisia merkityksiä jonkin verran, määrällisesti muutamia sanoja. Hypoteesini osoittautui osittain vääräksi mutta osittain oikeaksi. Yllätyin nimittäin siitä, että 68 informantin joukosta löytyi vastaajia, jotka tiesivät yksittäisten murre sanojen SMS:n mukaisia merkityksiä peräti 13 kyselyn sanan kohdalla. Yksi informantti osasi vastata SMS:n mukaisia merkityksiä keskimäärin yhteensä yhden tai muutamia. SMS:n mukaisten vastausten määrä on 1:n ja 15:n välillä, mutta ainoastaan *flossakkakelin* kohdalla määrä on 15, muiden kohdalla lähempänä 1:tä. *Flossakkakelin* muista sanoista poikkeava, verrattain runsas merkityksen tietämys saattaa tosin johtua myös kohdalleen osuneesta arvauksesta, sillä merkitys ’loskakeli’ on aika helposti pääteltävissä. Prosentuaalisesti SMS:n mukaisia vastauksia yhden sanan kohdalla on siis kuitenkin sen

verran vähän, että jonkin verran -hypoteesini osoittautui myös oikeaksi. Joka tapauksessa tulos yllätti minut kokonaisuudessaan, koska murre sanat eivät olleetkaan niin tuntemattomia kuin odotin.

Labovin mukaan lapsen puhe on vielä 4-vuotiaana samantyylistä kuin hänen huoltajallaan, koska hän ei ole vielä rekisteröinyt puheeseensa vahvaa, kielellistä vaikutusta paikalliselta puheyhteisöltä. Kieli kuitenkin muuttuu aina vähitellen sukupolvelta toiselle, koska lapsi tulkitsee aina sukupolvittain variaatiosäännön uudelleen. (Labov 2001: 417, 427.) Tämä selittää osittain ainakin sitä, miksi lukioikäisten käsitykset murre sanoista eivät vastaa suurimmalta osin SMS:n mukaisia merkityksiä.

Palanderin mukaan ”kieleen liittyvä sosiaalinen arvostus ohjaa kielen muuttumista: muutos toteutuu jäljittelemällä joko tietoisesti tai tiedostamatta arvostetuksi koettua puhetaapaa tai välttämällä aliarvostetun kielimuodon piirteitä” (Palander 2011: 11). Käytän aliarvostetun kielenmuodon piirteen asemesta termiä *arvosta väistyvää kielenmuodon piirrettä*, joka tarkoittaa tässä tutkimuksessa niitä sanoja, joiden SMS:n mukaista merkitystä ei ole tiedetty ollenkaan, tai vain yksi tai muutama informantti on sen tiennyt. *Arvosta väistyvän* asemesta voisi tässä yhteydessä käyttää myös sanaa *vanhan aikainen*, mikä tarkoittaa sitä, että vanha sana ei ole enää juurikaan siirtynyt tälle sukupolvelle, vaan se on korvattu jollain muulla sanalla. Kielenkäyttäjien ”kielitietoisuudella on vaikutuksensa siihen, mihin suuntaan kieli muuttuu” (Palander 2011: 11). Palanderialla vanhan sanan korvaaminen uudella eli kielen muuttuminen on siis tapahtunut, kun lukioikäisten käsitykset eivät suurimmalta osin osuneet SMS:n mukaisiin merkityksiin. Kielen muuttuminen on yhteydessä yhteiskunnan muutokseen, sillä vaikutteita kieleen ja ajatusmalleihin saadaan esimerkiksi sosiaalisesta mediasta.

Toisen tutkimuskysymykseni – eli millaisia merkityksiä he antavat ja miksi – hypoteesi oli, että informantit keksivät sanoille yksittäisiä ja erilaisia merkityksiä päättelemällä tai arvaamalla merkitykset sanojen kirjoitusasusta. Hypoteesini pitää osittain paikkansa, sillä merkityksiä on annettu paljon erilaisia. Paljon erilaisia merkityksiä annettiin sellaisille sanoille, jotka eivät ilmeisesti muistuta juurikaan mitään tuttua sanaa. Esimerkiksi *flenuuttaa* sai paljon erilaisia ja myös johtopäätöksettämiä merkityksiä. Hypoteesini täten toteutui, mutta toisaalta informantit antoivat myös paljon samantyyllisiä vastauksia. Samantyyllisiä merkityksenantoja tuli sellaisille sanoille, jotka muistuttavat jotakin tut-

tua sanaa: esimerkiksi *ajalehtaa* ja sen variantit saivat suurimmaksi osaksi ajelehtimiseen liittyviä merkityksiä.

Kuten pitkin opinnäytettä olen todennut, kandidaatintutkielman rajallisuuden vuoksi en käsitellyt tutkimuksessani informanttien taustatietoja ollenkaan. Aineistoni taustatiedot ovat siis informantin asuin- ja synnyinpaikkakunta sekä asumisaika nykyisellä paikkakunnalla, sukupuoli ja huoltajien synnyinpaikkakuntia. Dennis R. Preston on jo 1980-luvulla ensimmäisissä kansanlingvistisissä tutkimuksissaan etsinyt vastausta kysymykseen, miten arvioijan asuinpaikka vaikuttaa hänen murrehavaintoihinsa. Tuloksena oli, että arvioijat pystyvät erittelemään ja tunnistamaan lähellä sijaitsevia murteita tarkemmin kuin maantieteellisesti etäisempiä kielimuotoja (Palander 2007: 24 ja siinä mainittu kirjallisuus). Täten voisi olla myös niin, että synnyin- ja asuinpaikka sekä asuinaika vaikuttavat myös murre sanojen käsityksiin. Jääköön tämä pohdinta kuitenkin toiseen tutkimukseen.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Webropol-kysely 16 vuotta täyttäneille lukiolaisille Seinäjoen seudulla 19.10.2019 ja 22.10.2019. Informantteina on 68 opiskelijaa. Säilytteillä Oulun yliopiston suomen kielien oppiaineen arkistossa.

Kirjallisuus

- KARHU, KERTTU 1998: *Eheroon taharoon. Etelä-Pohjanmaan murteen sanakirja*. Juva: WSOY.
- KETTUNEN, LAURI 1999: *Suomen murteet. Murrekartasto*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KIIKKA, JUHA 2016: ”On siinä oma kotoisuutensa kuulla tätä murretta”. *Eteläpohjalaisnuorten murreasenteet*. Pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto.
- KS = Kielitoimiston sanakirja. 2018. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433. Verkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 6.6.2018 (13.9.2018).
- LABOV, WILLIAM 2001: *Principles of Linguistic Change. Social factors*. Malden: Blackwell Publishers Inc.
- LONG, DANIEL 1999: Geographical perceptions of Japanese dialect regions. – Dennis R. Preston (toim.), *Handbook of Perceptual Dialectology vol I* s. 178.
- LYYTIKÄINEN, ERKKI – REKUNEN, JORMA – YLI-PAAVOLA, JAAKKO 2013: *Suomen murrekirja*. Helsinki: Gaudeamus.
- MIELIKÄINEN, AILA – PALANDER, MARJATTA 2014: *Miten suomalaiset puhuvat murteista? Kansanlingvistinen tutkimus metakielestä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 2000: Sosiolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä. Kari Sajaavaara – Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö* s. 13–18. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- NUPPONEN, ANNE-MARIA 2011: ”Savon murre” savolaiskorvin. *Kansa murteen havainnoijana*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

- PALANDER, MARJATTA 2001: Kansan käsityksistä lingvistiikkaa. – *Virittäjä* 105 (1) s. 147–148.
- PALANDER, MARJATTA 2007: Alueellisen taustan vaikutus murrekäsityksiin. – *Virittäjä* 95 (1) s. 24.
- PALANDER, MARJATTA 2011: *Itä- ja eteläsuomalaisten murrekäsitykset*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- RINTALA, LEENA 1983: *Kauhavan runosanastoa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitos.
- SAVINIEMI, MAIJA 2015: *On noloa, jos ammattilaiset tekevät tökeröitä kielioppivirheitä. Toimitushenkilökunnan kielenhuoltotiedot, -käytännöt ja -diskurssit*. Oulu: Oulun yliopisto.
- SMS = Suomen murteiden sanakirja. 2012. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 30. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Verkkojulkaisu HTML. URN:NBN:fi:kotus-201110, ISSN: 1796-041X. <URL <http://kaino.kotus.fi/sms>>. Jatkuvasti päivitettävä julkaisu. Päivitetty 22.5.2019 [viitattu 25.11.2019].
- TOIJANNIEMI, OUTI 2007: *Ihmisiin viittaavat sanat eteläpohjalaisissa murresanakirjoissa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos.
- TUOMI, JOUNI – SARAJÄRVI, ANNELI 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- VAATTOVAARA, JOHANNA 2009: *Meän tapa puhua. Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- VAATTOVAARA, JOHANNA – KUNNAS, NIINA – SAVINIEMI, MAIJA 2019: Stadi imitoituna. – Sisko Brunni, Niina Kunnas, Santeri Palviainen, Jari Sivonen (toim.), *Kuin-ka mahottomasti nää tekkiit – juhlaKirja Harri Mantilan 60-vuotisjuhlapäivän kunniaksi* s. 287.
- VESALA, SATU 1996: *Lapuan kansanlaulusanastoa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston, suomen ja saamen kielen ja logopedian laitos.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: SKS. <http://scripta.kotus.fi/visk> (29.11.2019)

Sähköiset lähteet

Etelä-Pohjanmaan liitto: Etelä-Pohjanmaan kunnat. <https://www.epliitto.fi/kunnat> (20.11.2019).

Kotimaisten kielten keskus 27.4.2018: *Flossaus*.

https://www.kotus.fi/nyt/kuukauden_sana/kuukauden_sanat_2018/flossaus.27735.news (13.11.2019).

Yle Uutiset 11.8.2019, Katja Halinen: *Turripukuiluun hurrahtanut Zero asioi susikettuna porilaisessa marketissa ja kirpputorilla – "Puku antaa rohkeutta ja vapauden tunteen"*. <https://yle.fi/uutiset/3-10899118> (22.11.2019).

Maaseudun tulevaisuus 17.12.2017, Leena Nygård: *Suomessa työskentelee muutama ammattimainen pläkki – läkkipeltiä ei saa enää kotimaasta*

<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/i ihmiset-kulttuuri/artikkeli-1.217952> (22.11.2019).

LIITE 1. Sähköinen kyselylomake.

Kysely eteläpohjalaisista murre sanoista

Tutkin kandidaatintutkielmassani lukioikäisten käsityksiä Etelä-Pohjanmaan murteen sanoista. Kyselyyn voivat vastata 16 vuotta täyttäneet. Kyselyyn vastataan nimettömästi, ja vastauksia käsitellään luottamuksellisesti. Koululaitosta ei mainita tutkielmassa nimeltä.

Annettuja vastauksia käytetään Natalia Uutelan kandidaatintutkielmassa ja mahdollisesti myöhemmin pro gradu -tutkielmassa. Vastaukset tallennetaan Oulun yliopiston arkistoon, josta niitä voi halutessaan käyttää muutkin Oulun yliopiston opiskelijat omissa tutkimuksissaan. Olethan tutustunut erilliseen tietosuojalomakkeeseen, joka on toimitettu koululle etukäteen opiskelijoille jaettavaksi.

Kyselyn alussa pyydetään täyttämään vastaajan sekä huoltajan/huoltajien taustatietoja. Tämän jälkeen tulevat 20 eteläpohjalaiseen murre sanoihin liittyvät kysymykset.

Oikeita ja vääriä vastauksia ei varsinaisesti ole, joten vastaathan, vaikka et varmuudella tietäisikään.

Tähdellä (*) merkityt kohdat ovat pakollisia.

Terveisin Natalia Uutela
suomen kielen opiskelija Oulun yliopistosta

Vakuutan, että olen täyttänyt 16 vuotta. *

- Kyllä
- Ei

Vastauksiani saa käyttää tutkimuksessa. *

- Kyllä
- Ei

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

Sukupuoli *

- nainen
- mies
- muu

Millä paikkakunnalla olet syntynyt? ***Millä paikkakunnalla asut nykyään? *****Kuinka kauan olet asunut nykyisellä asuinpaikkakunnalla? ***

- alle 1 vuoden
- 1 - 5 vuotta
- 6 - 10 vuotta
- yli 10 vuotta

Vastaa seuraavaan kysymykseen, jos sinulla on huoltajan/huoltajien lupa.

- Huoltajaltani/huoltajiltani on kysymykseen vastauslupa.

Miltä paikkakunnalta huoltajasi on/ovat kotoisin?

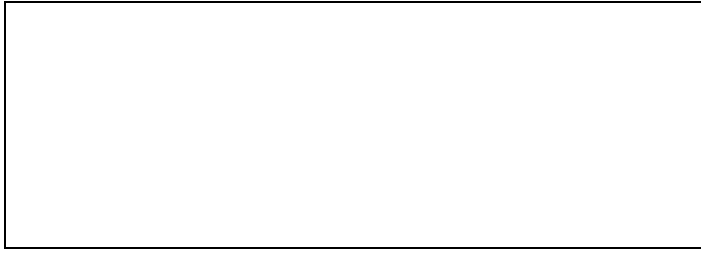
Seuraavaksi näet 20 erilaista Etelä-Pohjanmaan murteen sanaa. Kerro jokaisesta, mitä se tarkoittaa. Oikeita ja väriä vastauksia ei kuitenkaan varsinaisesti ole, joten vastaathan, vaikka et varmuudella tietäisikään.

aillehtaa/ailehtia/ajalehtaa/ajalehtia

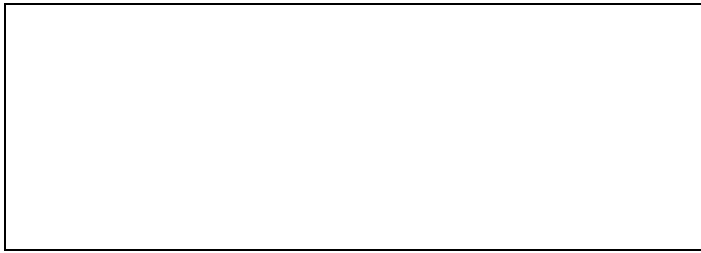
flenahtaa

kievehtii

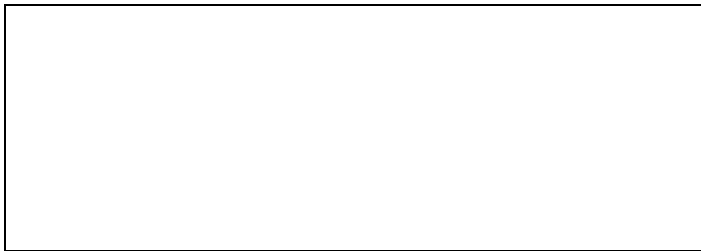
lingata/lingaista/linkoa

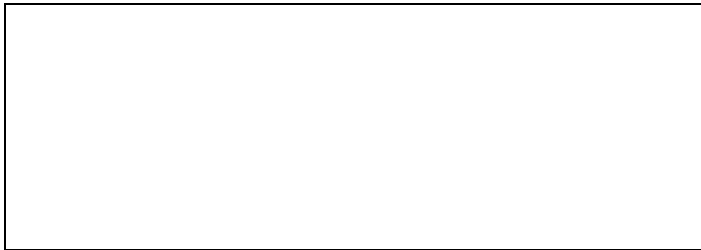
flaskata

fyrry

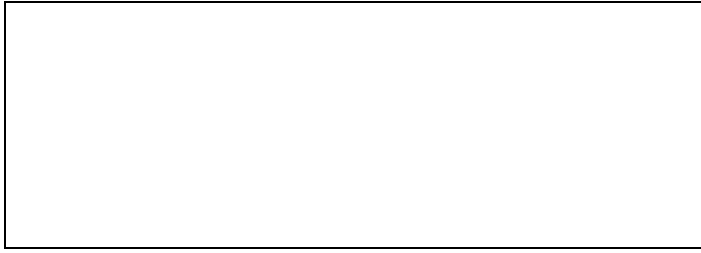
flenuuttaa

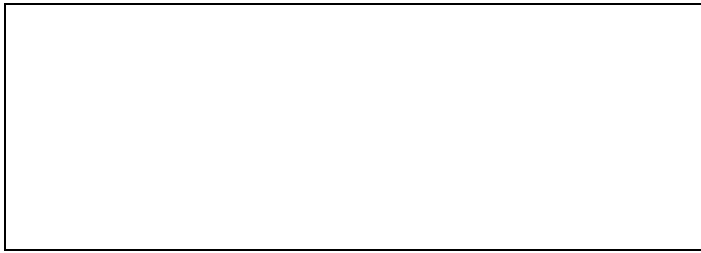
klaakkeroida

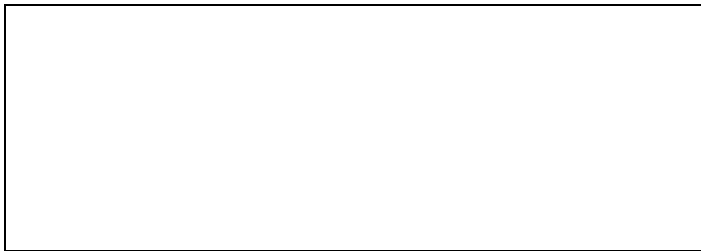
altee

An empty rectangular box with a thin black border, intended for a drawing or illustration related to the word 'altee'.

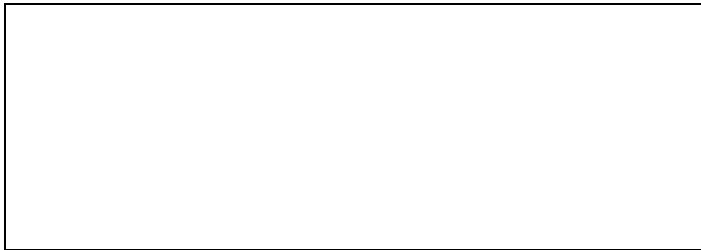
fletarehtaa

An empty rectangular box with a thin black border, intended for a drawing or illustration related to the word 'fletarehtaa'.

klosata

An empty rectangular box with a thin black border, intended for a drawing or illustration related to the word 'klosata'.

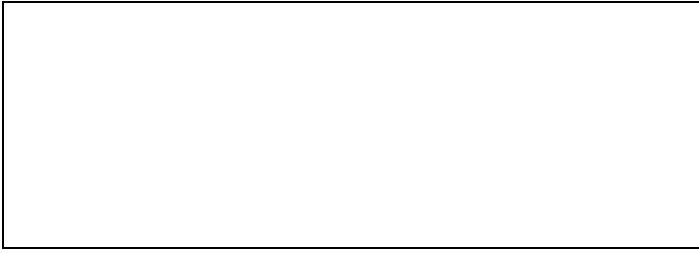
flossakkakeli

An empty rectangular box with a thin black border, intended for a drawing or illustration related to the word 'flossakkakeli'.

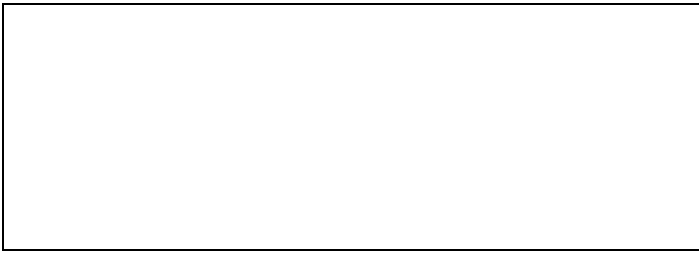
klotuta

An empty rectangular box with a thin black border, intended for a drawing or illustration related to the word 'klotuta'.

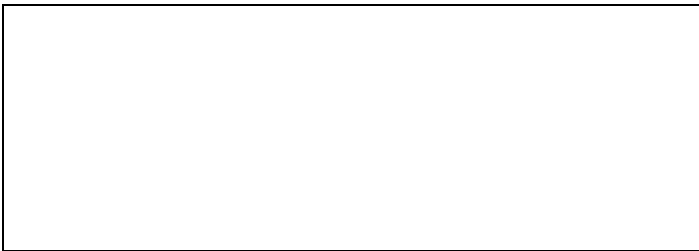
krökky

lipajuttaa

knykyyttää

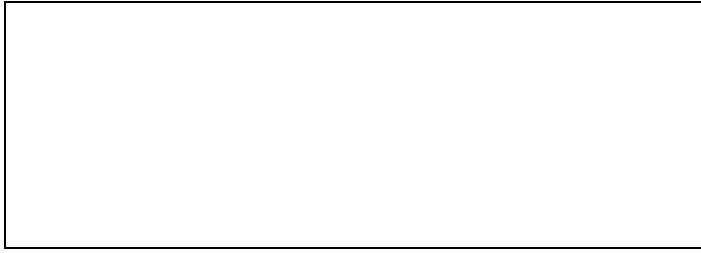
luohata

kuoheltaa

asuili

kuohistaa/kuohostaa

